

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2023

Jan Vávra

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostního managementu

Katedra soukromého práva

Neoprávněné užití autorského díla

Diplomová práce

Unauthorized use of the copyrighted work

Master thesis

VEDOUCÍ PRÁCE

prof. JUDr. Vladimír Plecítý, CSc., dr. h. c.

AUTOR PRÁCE

Jan Vávra

PRAHA

2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Praze, dne 14. 3. 2023

Jan Vávra

ANOTACE

Diplomová práce se zabývá problematikou neoprávněného užití autorského díla. Jejím hlavním cílem je popsat právní úpravu autorského práva a jeho institutů a vyhodnotit formy ochrany vybraných práv duševního vlastnictví. Dílčím cílem je pak využít identifikované nedostatky aktuální podoby ochrany autorských práv v některých oblastech jako podklad pro návrh konkrétních změn v oblasti ochrany autorských práv. V teoretické části práce analyzuje autorské právo a autorské dílo a věnuje se licenčním smlouvám a kolektivní správě. V praktické části jsou analyzovány polostrukturované rozhovory s informanty pracujícími pro kolektivní správce majetkových autorských práv (jmenovitě OSA a DILIA). Z těchto rozhovorů jsou vyvozena doporučení do praxe.

KLÍČOVÁ SLOVA

Autorské právo, autorské dílo, kolektivní správa, autorskoprávní ochrana, hudební díla, licenční smlouvy, dualismus, autorskoprávní přestupky

ANNOTATION

The diploma thesis deals with the issue of unauthorized use of the author's work. Its main goal is to describe the legal regulation of copyright and its institutions and to evaluate the forms of protection of selected intellectual property rights. A partial goal is to use the identified shortcomings of the current form of copyright protection in some areas as a basis for proposing specific changes in the area of copyright protection. In the theoretical part of the thesis, he analyses copyright and author's work and deals with license agreements and collective management. In the practical part, semi-structured interviews with informants working for collective property copyright administrators (namely OSA and DILIA) are analysed. Recommendations for practice are derived from these interviews.

KEYWORDS

Copyright, author's work, collective management, copyright protection, musical works, license agreements, dualism, copyright offences.

Obsah

ÚVOD DO PROBLEMATIKY.....	8
1 AUTORSKÉ PRÁVO A AUTORSKÉ DÍLO	10
1.1 AUTORSKÉ PRÁVO	10
1.1.1 <i>Prameny autorského práva</i>	12
1.1.2 <i>Subjekt a objekt autorského práva</i>	14
1.1.3 <i>Vznik a trvání autorských práv</i>	16
1.1.4 <i>Omezení výkonu autorských práv</i>	18
1.2 AUTORSKÉ DÍLO.....	21
1.2.1 <i>Pojmové znaky autorského díla</i>	21
1.2.2 <i>Druhy autorských děl</i>	24
1.2.3 <i>Píseň jako autorské dílo</i>	26
1.3 AUTORSKOPRÁVNÍ OCHRANA SE ZAMĚŘENÍM NA HUDEBNÍ DÍLA.....	28
2 PRÁVNÍ ÚPRAVA A PROBLEMATIKA LICENČNÍCH SMLUV	30
2.1 OBECNÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA LICENČNÍCH SMLUV	30
2.1 NÁLEŽITOSTI AUTORSKOPRÁVNÍ LICENČNÍ SMLOUVY.....	32
2.2 ZÁNİK LICENČNÍ SMLOUVY.....	33
3 KOLEKTIVNÍ SPRÁVA	35
3.1 OBECNÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA KOLEKTIVNÍ SPRÁVY	35
3.2 REŽIMY KOLEKTIVNÍ SPRÁVY	37
3.3 KOLEKTIVNÍ SPRÁVCE	39
4 VYHODNOCENÍ ZÍSKANÝCH POZNATKŮ	41
4.1 METODIKA EMPIRICKÉ ČÁSTI PRÁCE	41
4.2 INSTITUCIONÁLNÍ ZDROJE EMPIRICKÝCH DAT	43
4.3 ANALÝZA DAT	44
4.4 KONFRONTACE	49
4.5 DOPORUČENÍ DO PRAXE	52
ZÁVĚR	55
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	58

Úvod do problematiky

Problematika autorskoprávní ochrany je tématem, které není omezeno na moderní dobu. Již před staletími se umělci vzájemně obviňovali z kopírování svých děl, přičemž potřeba chránit zájmy těchto umělců postupně vyústila až v ochranu autorských nároků prostřednictvím právních institutů. Prvním zákonem, který bychom mohly z našeho moderního pojetí práva nazvat právem autorským, byl ten, který jako první upravoval výhradní právo a svobodu tisku knih pro autory a nabyvatelé tohoto práva, kterým byl zákon vydaný roku 1710 v Anglii za vlády královny Anny. Tento zákon nazvaný *Act for the Encouragement of Learning*, ochranu autorských práv podmiňoval předchozí registrací díla. Právo k autorskému dílu na základě tohoto aktu trvalo 14 let. Tato lhůta se počítala od prvního vydání díla. Za předpokladu, že autor v době uplynutí této lhůty ještě žil, mohla být tato lhůta ještě jednou prodloužena, a to opět o 14 let. Tento zákon však hovořil pouze o právech v souvislosti s knihami. Nikoli o právech jiných. O vyřešení těchto nedostatků v ochraně práv se zasadil významnou měrou tehdejší právník Serjant Talfourd, jehož přičiněním došlo roku 1842 k parlamentnímu schválení zákona Copyring Act. Tento zákon mimo jiné také prodlužoval lhůty ochrany těchto práv. Později na základě závěrů Immanuela Kanta vznikly dvě základní teorie, a to teorie monistická a teorie dualistická, jež mají své uplatnění dodnes.

Na území českých zemí můžeme hovořit jako o prvním autorském zákonu, o zákonu, jimž byl císařský patent č. 992 z roku 1846, který u nás vytvořil zásady ochrany děl nejen literárních, ale i hudebních a děl výtvarných. Ochrana práva byla nejen proti mechanickému rozmnožování, ale také u děl dramatických a hudebních tvořila ochranu proti veřejnému provozování.¹

V současnosti je problémem autorskoprávní ochrany především nelegální stahování autorských děl z internetu, ať již se jedná o hudbu, filmy, knihy, počítačové programy nebo třeba o umělecký design. Tímto vznikají umělcům a vydavatelům těchto děl významné škody. Jednání, prostřednictvím kterého

¹ŠALOMOUN, Michal. *Ochrana názvů, postav a příběhů uměleckých děl*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-097-3, s. 4-6.

dochází k porušování autorských práv s využitím internetu, označujeme jako tzv. internetové pirátství. S tím, jak se vyvíjí informační a komunikační technologie, vyvíjí se i nástroje internetových pirátů, přičemž právo ne vždy zvládá na tento progres reagovat dostatečně rychle.

Tato předkládaná diplomová práce se zabývá problematikou neoprávněného užití autorského díla. Důvodem volby tohoto tématu je zejména můj vlastní zájem o problematiku ochrany práv duševního vlastnictví, a to především na poli hudby. Cílem práce je v tomto kontextu nejen popsat právní úpravu autorského práva a jeho institutů, ale zejména vyhodnotit formy ochrany vybraných práv duševního vlastnictví. Dílčím cílem je pak využít identifikované nedostatky aktuální podoby ochrany autorských práv v některých oblastech jako podklad pro návrh konkrétních změn v oblasti ochrany autorských práv. Pro účely dosažení těchto cílů jsem si stanovil následující základní otázky:

- Je ochrana práv duševního vlastnictví dostatečná?
- Pokud ochrana práv duševního vlastnictví dostatečná není, v jakých oblastech a jakou formou by mělo dojít ke zlepšení ochrany těchto práv?

Práce je rozčleněna na teoretickou a empirickou část. Součástí teoretické části jsou tři hlavní kapitoly. První z nich se zabývá problematikou autorského práva a autorského díla – tyto pojmy zde definuji nejen na základě relevantních právních předpisů, ale i dle odborné literatury. Druhá kapitola se věnuje právní úpravě a problematice licenčních smluv. Následně třetí kapitola analyzuje problematiku kolektivní správy. Teoretická část práce je zpracována formou analýzy relevantních zdrojů, zejména právních předpisů a odborné literatury.

V empirické části práce se zaměřuji na praktické zkušenosti s problematikou neoprávněného užití autorského díla u vybraných institucí, konkrétně OSA – Ochranného svazu autorského pro práva k dílům hudebním, a DILIA, divadelní, literární, audiovizuální agentury. S oslovenými pracovníky těchto institucí byl realizován polostrukturovaný rozhovor, který byl následně analyzován. Na základě zjištěných nedostatků v oblasti autorskoprávní ochrany jsou formulována konkrétní doporučení do praxe.

1 Autorské právo a autorské dílo

V první kapitole předkládané práce se budu zabývat problematikou autorského práva a autorského díla, čímž si vytvořím určitou platformu, základ pro další teoretický výklad i pro empirickou část práce. Jelikož pojmy jako je „autorské právo“ a „autorské dílo“ budou v průběhu dalšího textu často používány, považuji za nutné je podrobněji vymežit. Dále se zde podrobněji orientuji na problematiku písně jako díla a ochranou autorských práv k písni.

1.1 Autorské právo

Autorské právo je vedle práv průmyslových jedním z podoborů práva duševního vlastnictví. Jedná se o poměrně obtížně uchopitelné právní odvětví. V objektivním smyslu se jedná o soubor právních norem, postihujících vztahy vyvěrající z tvorby autorských děl. Ve smyslu subjektivním se pak jedná o souhrn oprávnění, která vznikají autorovi v souvislosti s jeho autorským dílem.²

Pro práva duševního vlastnictví je typická jejich dočasnost – trvání těchto práv je tedy časově omezené. Také jeho nehmotnost - ve smyslu seznatelné podobě a obchodní či hospodářská účelnost – čily majetková zhodnotitelnost. Další omezení je teritoriální povaha – právní ochrana je totiž omezena na území konkrétního státu. Avšak, vzhledem k neustále se rozrůstajícímu počtu mezinárodních smluv, které rozšiřují ochranu poskytovanou právy duševního vlastnictví na další státy, teritoriality v tomto kontextu ubývá. Dalším významným znakem práv duševního vlastnictví je absolutní charakter – tj. přiznatelnost ke konkrétní věci vázaných absolutních majetkových práv.³

Význačnou vlastností autorských práv je členění na práva výlučná osobnostní a majetková – jedná se o tzv. dualismus autorského práva či spíše quasidualismus, jelikož osobnostní a majetková práva jsou vzájemně nezávislá. Práva osobnostní nelze na nikoho převádět ani se jich vzdát, není je možné ani

²SRSTKA, Jiří, Jan BARTÁK, Tomáš DOBŘICHOVSKÝ et al. *Autorské právo a práva související: vysokoškolská učebnice*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-386-5, s. 33.

³Tamtéž, s. 37.

dědit a zanikají smrtí.⁴ Majetková práva jsou sice nepřevoditelná, mohou však být předmětem dědictví.⁵

Osobnostní práva jsou vyjmenována v ustanovení § 11 autorského zákona, podle kterého do této skupiny práv patří právo rozhodnout o zveřejnění svého díla, právo osobovat si autorství a právo na nedotknutelnost svého díla.

Majetková práva je možné rozčlenit na dvě skupiny – na právo dílo užit v širším smyslu a na jiná majetková práva. Právo dílo užit zahrnuje nejen vlastní právo autora užívat své dílo, ale i právo udělit někomu jinému licenci, tedy oprávnění k výkonu tohoto práva. Majetkové právo autora poskytnutím oprávnění dílo užit nezaniká – autor je jen povinen strpět jeho užití jinou osobou v rozsahu, které odpovídá licenční smlouvě. Dílo může být použito v původní či jinak zpracované nebo modifikované podobě, samostatně, případně v souboru, anebo ve spojení s jiným dílem či prvky. Dále je součástí práva dílo užit zejména právo na rozmnožování díla, právo na pronájem, rozšiřování, půjčování a vystavování originálu nebo rozmnoženiny díla a právo na sdělování díla veřejnosti. Mezi jiná majetková práva pak řadíme právo na odměnu při opětném prodeji originálu díla uměleckého, právo na odměnu v souvislosti s rozmnožováním díla pro osobní potřebu a vlastní vnitřní potřebu a právo na odměnu v souvislosti s pronájmem originálu nebo rozmnoženiny díla.⁶ Mezi jiná majetková práva pak řadíme právo na odměnu při opětném prodeji originálu díla uměleckého, právo na odměnu v souvislosti s rozmnožováním díla pro osobní potřebu a vlastní vnitřní potřebu a právo na odměnu v souvislosti s pronájmem originálu nebo rozmnoženiny díla. Právo na odměnu v souvislosti s rozmnožováním díla pro osobní potřebu se týká zveřejněných děl, která je možné rozmnožovat pro osobní potřebu – odměnu je povinen platit výrobce či dovozce přístrojů k zhotovování kopií, přístrojů k zhotovování tiskových kopií a nenahraných nosičů (za jistých okolností i dopravce nebo zasílatel)⁷ Právo na odměnu při opětném prodeji originálu díla uměleckého se týká případů, kdy se

⁴ POPELKOVÁ, Věra, Nehmotné statky, druhé přepracované vydání, Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2019. ISBN 978-80-7251-502-8, s. 20-23.

⁵ Tamtéž s. 27

⁶ § 12 až § 25a zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon)

⁷ POLČÁK, Radim. *Autorský zákon: praktický komentář s judikaturou: podle stavu k 1. dubnu 2020*. Praha: Leges, 2020. ISBN 978-80-7502-391-9, s. 231 - 235

uskutečňuje prodej prostřednictvím provozovatele galerie, dražebníka, nebo jiné osoby při výkonu svého podnikání. Originálem díla se pro tyto účely rozumí zejména originální obraz, malba, koláž, rytina, socha, keramika, fotografie apod. Odměnu je povinen platit prodávající a obchodník.⁸

1.1.1 Prameny autorského práva

Z hlediska mezinárodního jsou prameny autorského práva zejména mezinárodní závazky, které vyplývají z mezinárodních smluv. Z těchto dokumentů jmenujme zejména Bernskou úmluvu z roku 1886, Dohodu TRIPS z roku 1994, Internetové úmluvy WIPO, Smlouvu WCT a Smlouvu WPPT. Tyto dokumenty definují minimální standard ochrany pro své signatářské státy – z toho můžeme vydedukovat, že státy se mohou od této úpravy odchýlit, pokud chtějí stanovit přísnější pravidla.⁹

Za základní pramen mezinárodního autorského práva je považována **Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl**, která byla přijata roku 1886 a od této doby byla již několikrát revidována. Tato úmluva vytvořila tzv. Bernskou unii zemí s různým typem práva, které mají společného to, že zde ochrana autorských děl vzniká již okamžikem vytvoření díla. Úmluva vychází z principu teritoriality – vztahuje se na území všech zemí Bernské Unie avšak je vždy potřeba zohlednit při jejím uplatňování, která revize Bernské úmluvy byla tou poslední, na které se, se zúčastněným státem shodli.¹⁰

V roce 1952 byla v Ženevě uzavřena **Všeobecná úmluva o právu autorském**, která stanovuje, že na díla uveřejněná poprvé mimo signatářské země postačí k poskytnutí ochrany v systému registrace, pokud jsou všechny oprávněné vydané exempláře díla označené značkou copyright s uvedením subjektu autorského práva a roku prvního uveřejnění. Pro Českou republiku, jakož-to účastníka Bernské úmluvy nemá valného významu, neboť minimální

⁸POLČÁK, Radim. *Autorský zákon: praktický komentář s judikaturou: podle stavu k 1. dubnu 2020*. Praha: Leges, 2020. ISBN 978-80-7502-391-9, s. 224 a násl.

⁹SRSTKA, Jiří, Jan BARTÁK, Tomáš DOBŘICHOVSKÝ et al. *Autorské právo a práva související: vysokoškolská učebnice*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-386-5, s. 378-380.

¹⁰Tamtéž s. 385-386.

ochranný standart Všeobecné úmluvy o právu autorském není tak rozsáhlý jako je tomu u Bernské dohody.¹¹

Další klíčovou mezinárodní úmluvou je World Intellectual Property Organisation (**WIPO**), která byla uzavřena roku 1967 ve Stockholmu a která založila Světovou organizaci duševního vlastnictví. Účelem WIPO, která sídlí ve švýcarské Ženevě, je primárně harmonizace legislativy, dále vykonává dozor v oblasti ochrany autorských práv a dalších práv duševního vlastnictví.¹²

Chronologicky pozdější autorskoprávní mezinárodní smlouvy respektují Bernskou úmluvu a výrazně se od ní neodklání. Smlouvy WCT a TRIPS z této úmluvy přímo vychází.¹³ Čl. 5 Bernské úmluvy definuje čtyři základní zásady autorského práva:

- zásadu teritoriality
- zásadu neformálnosti práv
- zásadu národního zacházení v cizineckém režimu
- zásadu nezávislosti ochrany ve státě ochrany na ochraně ve státě původu

Smlouva o právu autorském (**WCT**) byla přijata roku 1996 v Ženevě, přičemž jejím účelem je přizpůsobení ochrany autorského práva a dalších práv světu, který stále více ovlivňují informační a komunikační technologie. Tato mezinárodní smlouva tedy reagovala na stav, kdy právní úprava autorskoprávní ochrany již nedostačovala aktuálnímu stavu hospodářského a technického vývoje.¹⁴

Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (zkráceně **TRIPS**) z roku 1994, cílí zejména na omezení narušení a překážek mezinárodního obchodu a zajištění účinné ochrany duševního vlastnictví. TRIPS

¹¹SRSTKA, Jiří, Jan BARTÁK, Tomáš DOBŘICHOVSKÝ et al. *Autorské právo a práva související: vysokoškolská učebnice*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-386-5, s. 386-387.

¹²Tamtéž, s. 384.

¹³ŠEBELOVÁ, Marie. *Autorské právo: zákon, komentáře, vzory a judikatura*. Brno: ComputerPress, 2006. ISBN 80-251-1090-7, s 21.

¹⁴HOLCOVÁ, Irena. *Autorský zákon a předpisy související včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů: komentář*. Praha: WoltersKluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-049-6, s. 892-895.

upravuje minimální standardy ochrany, vynucování práv duševního vlastnictví a řešení sporů. Jedná se o velmi komplexní dokument, který kromě autorských práv upravuje i další práva, která souvisí s duševním vlastnictvím. Tato dohoda, se považuje z mezinárodněprávní úrovně, za dosud nepřekonanou.¹⁵

Z komunitárního práva lze zmínit zejména **Směrnici Evropského Parlamentu a Rady 2019/790** o autorském právu a právech s ním souvisejících na jednotném digitálním trhu, která postihuje zejména digitální užívání děl.¹⁶

V České republice je stěžejním autorskoprávním předpisem zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (dále jen jako „**autorský zákon**“). Zákonodárce při formulaci tohoto zákona přihlédl nejen k Bernské úmluvě, ale i ke skutečnosti, že Česká republika měla vstoupit do EU (v tomto kontextu bylo nutné, aby zákon nekolidoval s evropskými předpisy). Základem pro tento zákon se stala quazidualistická koncepce. Zákon byl již mnohokrát novelizován, přičemž se jednalo zejména o transpoziční novely, integrující do autorského zákona směrnice Evropské unie.¹⁷ Jelikož je autorský zákon jedním ze soukromoprávních předpisů, souvisí úzce s občanskoprávními vztahy upravenými v rámci občanského zákoníku. Autorský zákon tedy působí jako *lex specialis* občanského zákoníku.¹⁸

1.1.2 Subjekt a objekt autorského práva

Subjektem autorských práv je zejména jejich nositel, tedy autor díla. Dle ustanovení § 5 odst. 1 autorského zákona může být autorem jakákoli fyzická osoba, která dílo vytvořila. Podle ustanovení § 9 odst. 1 tohoto zákona pak autor nabývá autorská práva k dílu již okamžikem jeho vytvoření. Jelikož vytvoření

¹⁵SRSTKA, Jiří, Jan BARTÁK, Tomáš DOBŘICHOVSKÝ et al. *Autorské právo a práva související: vysokoškolská učebnice*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-386-5, s. 388.

¹⁶Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/790 ze dne 17. dubna 2019 o autorském právu a právech s ním souvisejících na jednotném digitálním trhu a o změně směrnic 96/9/ES a 2001/29/ES

¹⁷HOLCOVÁ, Irena. *Autorský zákon a předpisy související včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů: komentář*. Praha: WoltersKluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-049-6, s. XXXIII.

¹⁸ŠEBELOVÁ, Marie. *Autorské právo: zákon, komentáře, vzory a judikatura*. Brno: ComputerPress, 2006. ISBN 80-251-1090-7, s. 9.

autorského díla není kvalifikováno jako právní jednání, může se autorem díla stát i osoba omezená na své svéprávnosti.¹⁹ Autor díla má právo rozhodovat o tom, jakým způsobem bude uvedeno jeho autorství. Ustanovení § 7 autorského zákona v tomto kontextu zakazuje prozradit totožnost autora díla, které bylo zveřejněno bez udání jména, nebo které bylo vydáno pod uměleckým pseudonymem.

Pojetí subjektu autorského díla reflektuje skutečnost, že autorské dílo může vzniknout pouze spojením duševního výtvaru s osobností jeho tvůrce. Z toho můžeme vyvodit, že autorem autorského díla nemůže být právnická osoba. Dále je evidentní, že autorství k dílu nevzniká na základě výkonu jiné než tvůrčí činnosti. K autorství tedy nedostačuje ani pouhá pomoc, rada nebo podnět k dílu.²⁰

Objektem autorského práva je samotné dílo, konkrétně takové autorské dílo, které kumulativně splňuje znaky uvedené v ustanovení § 2 odst. 1 autorského zákona:

- jde o literární, umělecké či vědecké dílo
- toto dílo je jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti
- dílo je vyjádřeno v jakékoliv objektivně vnímatelné podobě

Tímto způsobem zákonodárce odlišuje autorská díla od jiných předmětů duševního vlastnictví, například od technických řešení. Tvůrčí činnost bychom mohli definovat jako vytvoření něčeho relativně určitelného ale nehmotného, závislého na osobních vlastnostech autora. Na osobních vlastnostech, které se v jeho díle odrážejí (např. momentální náladě, na jeho fantazii, zkušenostech a podobně). Z požadavku objektivní vnímatelnosti je patrné, že autorskoprávní ochrany nepožívá pouhá myšlenka, která není objektivně vnímatelná. Dílo tudíž, tak jak ho vnímá autorský zákon a jak o něm hovoří, musí mít hmotný

¹⁹TELEC, Ivo a Pavel TŮMA. *Autorský zákon: komentář*. 2., upravené vydání. Praha: C.H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-748-4, s. 94.

²⁰Tamtéž, s. 92.

podklad.²¹Objektivně vnímatelná podoba je vnímatelná smysly – tento požadavek vychází z Úmluvy TRIPS, konkrétně z jejího článku 9, odst. 2.²²

Důležitým pojmem pro určení objektu autorského práva je „tvůrčí činnost“, a to tím spíše, že autorské právo se v současné době zabývá takovými problémy, jako je například tvůrčí činnost umělé inteligence. Autorský zákon však definuje za autora pouze fyzickou osobu. Čímž je činnost umělé inteligence z autorství jednoznačně vyloučena.

Pro vymezení předmětu autorského práva je podstatné ustanovení § 2 odst. 1 autorského zákona, který uvádí demonstrativní výčet autorských děl – jedná se zejména o literární, hudební, dramatická, choreografická, fotografická, kinematografická, výtvarná, architektonická a kartografická díla. Následující odstavec téhož ustanovení jmenuje tři výtvořky, které nemusí splňovat znaky dle § 2 odst. 1 autorského zákona. Jedná se konkrétně o počítačové programy, databáze a fotografie, které nemusí splňovat požadavek jedinečnosti, ale musí být autorovým vlastním duševním výtvořem.²³

1.1.3 Vznik a trvání autorských práv

Okamžik vzniku autorských práv upravuje autorský zákon ve svém ustanovení § 9, kde v prvním odstavci konstatuje, že „*právo autorské k dílu vzniká okamžikem, kdy je dílo vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě*“. Zákon nspecifikuje, co si můžeme představit pod pojmem „objektivně vnímatelná podoba“, z odborné literatury však můžeme dovodit, že se jedná kupříkladu o vyjádření díla slovem, tónem, tvarem a podobně. Spirit doplňuje, že předmětem autorského práva nemůže být něco, co existuje bez závislosti na tvůrčí činnosti autora (například objektivní fakta), nebo to, co má tak nízký potenciál autorské tvůrčí činnosti, že by k témuž výsledku mohly za jistých podmínek dospět i různé osoby.²⁴

²¹TELEC, Ivo a Pavel TŮMA. *Autorský zákon: komentář*. 2., upravené vydání. Praha: C.H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-748-4, s 21-23.

²² Čl. 9, odst. 2 dohody o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (TRIPS)

²³TELEC, Ivo a Pavel TŮMA. *Autorský zákon: komentář*. 2., upravené vydání. Praha: C.H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-748-4, s. 36.

²⁴ SPIRIT, Michal. *Úvod do studia práva*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-5280-8, s. 72.

Česká právní úprava je založena na konceptu bezformálnosti vzniku autorského práva k dílu – není tedy nutné, aby autor své dílo někde zaregistroval, nebo aby někde složil nějaký poplatek, který by byl podmiňující vzniku autorských práv. Jak již bylo konstatováno výše, vznik autorského práva je vázán na vyjádření díla v nějaké objektivně vnímatelné podobě – tím dílo přestává být jen myšlenkou a v pozitivně právním smyslu došlo k jeho zhmotnění. K tomuto zhmotnění dochází prostřednictvím „hmotného substrátu“, na němž je však autorské dílo zároveň nezávislé. Jak můžeme vyvodit z ustanovení § 9 odst. 2 autorského zákona, podle kterého „*zničením věci, jejímž prostřednictvím je dílo vyjádřeno, nezaniká právo autorské k dílu*“, nezaniká autorské právo ani v případě, že je zničen například originál olejové malby nebo mramorové sochy. Teoreticky jsou tedy autorská díla nevymazatelná, pokud tedy nedojde k zániku samotné myšlenky.²⁵

Jak vyplývá z ustanovení § 9 odst. 3 autorského zákona, nabytím vlastnického práva či jiného věcného práva k věci, jejímž prostřednictvím je dílo vyjádřeno, nedochází automaticky k nabytí oprávnění k výkonu práva dílo užit. Tato dvě práva tedy spolu nijak nesouvisí, pokud zákon či ujednání stran nestanoví něco jiného. Například pokud si někdo zakoupí film na DVD, neopravňuje jej to k užití díla dle autorského zákona (nemůže jej tedy například volně rozmnožovat).

Osobnostní práva trvají až do smrti autora díla – smrt autora zároveň dle ustanovení § 11 odst. 5 autorského zákona zakládá postmortální ochranu, již se může domáhat osoba blízká autorovi díla, právnická osoba sdružující autory anebo kolektivní správce, jenž je tomu příslušný. Po smrti autora může být autorské dílo použito pouze způsobem, který nesnižuje jeho hodnotu. Majetková práva však trvají i po smrti autora díla, a to sedmdesát let. V případě, že bylo dílo vytvořeno jako spoluautorské, počítá se trvání majetkových práv od smrti spoluautora, který ostatní přežil jako poslední. Specifická je situace v případě majetkových práv k dílu hudebnímu s textem – v tomto případě platí, že i když nejde o dílo spoluautorů, doba trvání majetkových práv končí sedmdesát let od

²⁵ CHALOUPKOVÁ, Helena a Petr HOLÝ. *Autorský zákon*. 5. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-671-5, s. 27-30.

smrti autora textu nebo autora hudebního díla v závislosti na tom, kdo z nich zemře jako poslední. V každém případě se majetková práva počítají od prvního dne roku následujícího po roce, ve kterém došlo k události rozhodné pro její počítání.²⁶

1.1.4 Omezení výkonu autorských práv

Z autorskoprávní ochrany existují určité výjimky, které za účelem ochrany zájmů společnosti omezují výkon práv autora díla. Jedná se například o nevýdělečné využití díla při náboženských obřadech či školních představeních, nebo o školní díla, která jsou vytvořena žáky či studenty za účelem splnění jejich školních povinností – v takových a jiných případech je pochopitelné, že se na ně autorskoprávní ochrana nevztahuje. Tyto a mnohé další výjimky můžeme obecněji rozčlenit na smluvní licence (upravené v občanském zákoníku) a zákonné výjimky (upravené v autorském zákoně).²⁷ Tato omezení nemohou být vykládána způsobem, který by narušoval standardní výkon autorských práv a který by působil újmu oprávněným zájmům autora.

Licenční smlouvu můžeme definovat jako smlouvu, jejímž prostřednictvím poskytuje poskytovatel nabyvateli oprávnění k výkonu práva duševního vlastnictví v ujednaném rozsahu, přičemž nabyvatel se zavazuje poskytnout poskytovateli odměnu (pokud není mezi stranami ujednáno jinak). Jinými slovy můžeme konstatovat, že licence je přípustnou cestou, kterou je možné výkon práv k autorskému dílu zprostředkovat osobám, které jsou odlišné od původního majitele. Jedná se o institut soukromého práva, upravený v ustanoveních § 2358 až § 2389 občanského zákoníku – před účinností tohoto zákona č. 89/2012 Sb. byla úprava licenčních smluv decentralizovaná.

Licenční smlouva nemá obligatorně písemnou formu (občanský zákoník se tedy i zde drží zásady neformálnosti právních jednání), proto je možné uzavřít ji i ústně či konkludentně. Povinnost uzavřít licenční smlouvu písemně stanovuje občanský zákoník pouze tehdy, kdy je licence poskytována jako výhradní, nebo

²⁶ § 27 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon)

²⁷ SRSTKA, Jiří, Jan BARTÁK, Tomáš DOBŘICHOVSKÝ et al. *Autorské právo a práva související: vysokoškolská učebnice*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-386-5, s. 125.

v případě, kdy se k její účinnosti vůči třetím osobám vyžaduje zápis do veřejného seznamu (licencování průmyslových práv – jedná se tedy o licenční smlouvy k patentům, užitným vzorům, průmyslovým vzorům, topografiím polovodičových výrobků a k ochranným známkám). Nicméně i v případech, kdy to občanský zákoník obligatorně nevyžaduje, lze doporučit dodržení písemné formy licenční smlouvy, která zajišťuje vyšší právní jistotu stran právního jednání.²⁸ Podrobněji se budu licenčním smlouvám věnovat v druhé kapitole této práce.

Zatímco u licenční smlouvy je přenechání autorských práv závislé na autorově vůli, v případě **zákoných licencí** o tak není. Výjimky a omezení je možné aplikovat jen na základě splnění tříkrokového testu, obsaženého v ustanovení § 29 odst. 1 autorského zákona:

- výjimky a omezení autorského práva je možné uplatnit jen ve zvláštních případech, které jsou stanoveny zákonem;
- užití nesmí být v rozporu s běžným způsobem užití díla;
- užitím nesmí být nepřiměřeně dotčeny oprávněné zájmy autora.

Ustanovení § 30 autorského zákona se zabývá **volným užitím díla**, tedy situací, kdy je možné dílo užít, aniž by byla autorem díla udělena licence. Dle tohoto ustanovení se za užití díla nepovažuje jeho „*užití pro osobní potřebu fyzické osoby, jehož účelem není dosažení přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu*“. V tomto smyslu nezasahuje do autorského práva ten, kdo pro svou vlastní osobní potřebu zhotoví záznam, rozmnoženinu či napodobeninu díla – to se týká například i situace, kdy někdo za splnění těchto podmínek stahuje z internetu autorský obsah (například hudební skladby).²⁹

Výjimka související s volným užitím díla má však řadu omezení, konkrétně:

- nevztahuje se na zhotovení rozmnoženiny počítačového programu či elektronické databáze,

²⁸NOVOTNÝ, Petr a kol. *Nový občanský zákoník – smluvní právo*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2017. ISBN 978-80-271-0609-7, s. 167.

²⁹JANSA, Lukáš a kol. *Internetové právo*. Brno: ComputerPress, 2016. ISBN 978-80-251-4664-4, s. 349-350.

- musí jít o rozmnoženinu zhotovenou pro osobní potřebu koncového uživatele, který data z internetu stahuje – rozmnoženinu tedy musí daný jedinec pořídit sám a není možné, aby tím pověřil nějakou třetí osobu,
- vytvořenou rozmnoženinu není možné použít k jinému účelu – stažený obrázek například není možné využít ve vlastní publikaci, staženou hudbu není možné dále šířit apod.

Navíc je nutné i na volné užití díla aplikovat výše zmíněný třístupňový test, který je poměrně neurčitý a je třeba tedy každý případ posuzovat individuálně. Podmínkám aplikace třístupňového testu se věnoval Soudní dvůr Evropské unie ve věci C-452/12 (*ACI Adam*), přičemž konstatoval, že za dovolené není možné považovat pořizování rozmnoženin (i kdyby se jednalo o kopírování pro soukromou osobní potřebu fyzických osob) díla, které je zpřístupněno neoprávněně.³⁰ Volné užití je vyloučeno i v případě pořízení záznamu audiovizuálního díla při provozování ze záznamu nebo jeho přenosu.³¹

Dalšími zákonnými omezeními jsou zákonné licence, které ve veřejném zájmu omezují některá práva autora. Dle autorského zákona jde zejména o oprávnění k užití díla rozmnožováním na papír či obdobný podklad, užití díla pro předvedení nebo opravu přístroje, citace, užití díla umístěného na veřejném prostranství, úřední a zpravodajskou licenci, knihovní licenci apod.³² – zákonné licence jsou uvedeny v ustanoveních § 30a až § 39 autorského zákona. Pro oblast školství a vědy je podstatná zejména citační licence, která opravňuje mimo jiné užití výňatků ze zveřejněných děl jiných autorů ve vlastním díle.³³

Relativní novinkou je v autorském zákoně licence ukotvená v ustanovení § 38g autorského zákona, podle něhož nezasahuje do autorského práva ten, kdo použije dílo pro účely karikatury a parodie. Tato zákonná licence vyplývá z čl. 5 odst. 3 písm. k) směrnice 2001/29/ES o harmonizaci určitých aspektů práva

³⁰JANSA, Lukáš a kol. *Internetové právo*. Brno: ComputerPress, 2016. ISBN 978-80-251-4664-4, s. 349-350.

³¹CHALOUPKOVÁ, Helena a Petr HOLÝ. *Autorský zákon*. 5. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-671-5, s. 80.

³²ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanské právo hmotné* 3. 5. aktualiz. vyd. Praha: WoltersKluwer, 2009. ISBN 978-80-7357-466-6, s. 204.

³³ § 31 odst. 1 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon)

autorského a práv s ním souvisejících v informační společnosti (tzv. informační směrnice). Tato licence se značně dotýká například oblasti transformativního umění, kdy je předpokládáno zpracování jiného autorského díla pro účely vzniku díla nového. Podle Kopecké nevyužil český zákonodárce zcela potenciálu informační směrnice, když neimplementoval do autorského zákona výjimku pro užití chráněného díla formou parafráze či koláže.³⁴

1.2 Autorské dílo

V rámci následující podkapitoly se budu zabývat tím, co je to autorské dílo a jaké druhy autorských děl můžeme rozlišit.

1.2.1 Pojmové znaky autorského díla

Výše v textu již bylo uvedeno, že předmětem autorského práva je autorské dílo, které je dílem literárním, uměleckým anebo vědeckým, které je jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora a je vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě bez ohledu na jeho rozsah, účel či význam.³⁵ Tato zákonná definice, která byla českým zákonodárcem převzata ze znění Bernské úmluvy, obsahuje základní pojmové znaky autorského díla. Tyto znaky je třeba pro autorskopravní ochranu daného díla naplnit kumulativně. Jelikož některé výtvořiny lidské činnosti nejsou schopny souhrnně základní zákonné znaky díla naplnit, vyňal je zákonodárce explicitně z působnosti tohoto právního předpisu a uvedl je v ustanovení § 2 odst. 6 autorského zákona. Konkrétně se jedná o námět díla sám o sobě, o denní zprávu či jiný údaj sám o sobě, o myšlenku, postup, princip, metodu, objev, vědeckou teorii, matematický či obdobný vzorec, statistický graf a podobný předmět sám o sobě.

Pro zjištění, zda určité literární, umělecké nebo vědecké dílo naplňuje zákonné pojmové znaky, je možné použít test pojmových znaků. Ten vychází z pramenů autorského práva (konkrétně zejména z mezinárodních dokumentů)

³⁴ KOPECKÁ, Michaela. Nová zákonná licence pro užití autorských děl [online]. Eprávo.cz, 22. 5. 2017. [Cit. 2022-12-24]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/nova-zakonna-licence-pro-uziti-autorskych-del-105909.html>.

³⁵ § 2 odst. 1 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon)

a poskytuje nám návod, jak a v jakém pořadí zkoumat naplnění základních prvků. Cílem je zjistit, jestli určitý produkt lidské činnosti je dílem ve smyslu autorského zákona.³⁶ Tento test pojmových znaků můžeme zjednodušit do následujícího výčtu posuzovaných okolností:

- kumulativní naplnění znaků pro vznik autorskoprávní ochrany;
- nevyloučení z autorskoprávní ochrany;
- posuzovaný produkt lidské tvůrčí činnosti je dílem literárním, jiným uměleckým či vědeckým;
- v díle je obsažen imperativ jedinečného výsledku;
- dílo je výsledkem tvůrčí činnosti autora;
- dílo je vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě.

Pouze takové dílo, které naplní tyto znaky kumulativně, může požívat autorskoprávní ochrany. Tato podmínka je velmi důležitá – bez ní by mohla autorskoprávní ochraně podléhat i taková díla, která například nejsou vyjádřena v objektivně vnímatelné podobě, nebo která nejsou jedinečná.

Další podstatnou podmínkou je, že se musí jednat o dílo literární, jiné umělecké či vědecké – je zde tedy nutná existence nějakého stupně umělecké nebo vědecké hodnoty díla. Autorský zákon dále nevysvětluje, co je myšleno pod dílem literárním, jiným uměleckým či vědeckým – jinak řečeno s těmito pojmy operuje jako s notoriety. To však může v právní praxi způsobovat četné výkladové nejasnosti, týkající se například autorskoprávní ochrany počítačového programu jakožto literárního díla apod.³⁷ Telec dále komentuje vztah estetiky k autorskému dílu, když konstatuje, že naprostý nedostatek krásy uměleckého či literárního díla spojený s objektivní nemožností jeho duchovního prožití znamená právní nemožnost podrobení takového produktu lidské činnosti právní ochraně autorským právem.³⁸

³⁶TELEC, Ivo. *Pojmové znaky duševního vlastnictví*. Praha: C.H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-425-4, s. 26.

³⁷TALLOVÁ, Lýdie. metodologie vědecké práce na téma autorskoprávní ochrana literárního díla. *Acta MUP – Právní ochrana duševního vlastnictví*. 2014, č. 2, s. 4-35. ISSN 1804-6932, s. 14.

³⁸TELEC, Ivo. *Pojmové znaky duševního vlastnictví*. Praha: C.H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-425-4, s. 23-25.

Dalším požadavkem, který je autorským zákonem na autorská díla kladen, je znak jedinečnosti. Jedinečnost je v tomto smyslu znakem kvantitativně-kvalitativním – jedná se jak o jedinečnost ve smyslu neopakovatelnosti díla někým jiným, tak o jedinečnost jako o neopakovatelnost vzorce výběru nebo uspořádání obsahu.³⁹ Jedinečnost není pojímána ve všech zemích jednotně – například ve státech spadajících do systému anglo-amerického autorského práva je kritériem originalita díla, která je „slabším“ znakem než jedinečnost díla. I v českém právu se s tímto pojmem setkáme také, a to konkrétně u takových děl, u kterých je naplnění požadavku jedinečnosti dosti problematické (jedná se o počítačové programy, fotografie a databáze).⁴⁰

Je velmi podstatné k uvedenému dodat, že znaky jedinečnosti a původnosti se posuzují až vzhledem k výsledku činnosti autora, a nikoli k jeho původní myšlence. – Autorské právo totiž chrání až vyjádření, zhmotnění této myšlenky. V tomto kontextu zmiňme dichotomii myšlenky a vyjádření, tedy rozčlenění celku do vzájemně se překrývajících částí, která je limitující pro autorskoprávní ochrany. Krajský soud v Českých Budějovicích upřesnil, že jedinečnost autorského díla není možné chápat pouze jako statistickou jedinečnost výsledku (tzv. autorskoprávní individualita díla) danou technickým řešením, ale jedinečnost takového díla má odrážet osobnost tvůrce. Tato jedinečnost nedostačuje pouze u zvolené metody.⁴¹

Dalším definičním znakem autorského díla je jeho vyjádření v objektivně vnímatelné podobě, kdy kdokoli musí být schopen svými smysly jedinečné (eventuálně původní) vyjádření díla vnímat. Autorskoprávní ochrany tedy požívá až určitá objektivizace nebo materializace autorovy myšlenky – tento znak tedy

³⁹TELEC, Ivo. *Pojmové znaky duševního vlastnictví*. Praha: C.H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-425-4, s. 23-40.

⁴⁰TELEC, Ivo a Pavel TŮMA. *Autorský zákon: komentář*. 2., upravené vydání. Praha: C.H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-748-4, s. 20.

⁴¹ Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 12 C 14/2020 ze dne 21. ledna 2021

není naplněn, pokud je autorův výtvor vnímatelný jen samotným autorem jako jeho myšlenka.⁴²

Nakonec uveďme, že pojmovým znakem autorského díla je jeho nevyhloučení z autorskoprávní ochrany – v tomto smyslu (jak již bylo ostatně konstatováno výše) ustanovení § 2 odst. 6 autorského zákona z této ochrany demonstrativním výčtem vylučuje určité specifické části díla, které můžeme označit jako ne-díla. Důvodem pro implementaci tohoto ustanovení do autorského zákona bylo kromě problematického naplnění základních pojmových znaků autorského díla i to, že ustanovení § 2 autorského zákona umožňuje autorskoprávní ochranu i jednotlivým částem či vývojovým etapám díla – v tomto případě však opět můžeme narážet na nedostačující vyjádření v objektivně vnímatelné podobě vyplývající ze slov „sám o sobě“, což šestý odstavec reflektuje ve svém negativním výčtu.

Ustanovení §3 autorského zákona rozšiřuje výjimky z působnosti autorského zákona na úřední díla (například právní předpisy, veřejné listiny, obecní kroniky apod.) a výtvary tradiční lidové kultury, pokud není jméno autora obecně známo a nejde o dílo anonymní či pseudonymní. Zákonodárce zde zdůraznil, že užít takové dílo je možné jen způsobem, který nesnižuje jeho hodnotu. V případě úředních děl je jejich vyloučení z autorskoprávní ochrany ve veřejném zájmu, u výtvarů tradiční lidové kultury pak zákonodárce zřejmě zohlednil skutečnost, že taková díla byla často mnohokrát upravována různými autory.

1.2.2 Druhy autorských děl

Z ustanovení § 2 odst. 1 autorského zákona můžeme vydedukovat dvě základní kategorie autorských děl – díla umělecká a vědecká. Druhá věta téhož ustanovení pak obsahuje demonstrativní výčet druhů děl dle jejich vnější formy – jedná se například o následující kategorie:⁴³

⁴² PROKEŠ, Martin. O povaze práv autora a jedinečnosti jako znaku autorského díla. *Právní fórum*. 2012, roč. 9, č. 7, s. 287-293. ISSN 1214-2230, s. 289.

⁴³ KRÍŽ, Jan a kol. *Autorský zákon. Komentář a předpisy související*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2005. ISBN 80-7201-546-X, s. 44-48.

- slovesná díla, která jsou vyjádřena slovní formou (ústně i písemně), jako například knihy, e-booky, textové dokumenty, texty uvedené na webových stránkách, namluvené zvukové soubory apod.;
- výtvarná díla, jako jsou například díla malířská, grafická a sochařská, která vyjadřují tvůrčí myšlenku hmotně, a to zejména tvarem či barvou; v kontextu rozvoje informačních a komunikačních technologií je podstatné, že sem spadají i díla vytvořená za pomoci počítačových programů a webdesign;
- hudební díla, která jsou vyjádřena spojením a sledem tónů za dodržení určitých pravidel hudebního umění, jako jsou například melodie, harmonie a rytmus;
- audiovizuální díla, která můžeme charakterizovat jako řadu po sobě jdoucích obrazů vyvolávajících dojem pohybu, jež může být doplněna zvukem;
- divadelní díla, konkrétněji díla dramatická, hudebně dramatická, choreografická a pantomimická – tato díla vycházejí ze slovesných děl, ale jsou vnímatelná zrakem nebo sluchem;
- fotografická díla, která tvůrčím způsobem zachycují realitu prostřednictvím tvaru, barvy, světla a stínů za použití fotografické techniky či postupem podobným fotografii
- architektonická a urbanistická díla jako individuální estetické znázornění prostoru ve stavební, interiérové, jevištní nebo zahradní oblasti;
- díla užitého umění, pro která jsou signifikantní spojení výrazové formy s užitným účelem;
- kartografická díla, vyjadřující topografický nebo geodetický popis krajiny v podobě mapy.

Kromě těchto druhů autorských děl, demonstrativně vyjmenovaných v ustanovení § 2 odst. 1 autorského zákona, jsou podstatné i kategorie uměleckých děl uvedené v následujícím odstavci téhož ustanovení – jmenovitě počítačové programy a databáze. U těchto elementů je požadováno pouze splnění kritéria původnosti – tato díla tedy musí být vlastním výtvořem duševní

činnosti jejich autora.⁴⁴ Jedním z důvodů pro nižší nároky kladené na tato díla je fakt, že počítačové programy a databáze poskytují méně prostoru pro autorovu vlastní invenci a nápaditost – programovací jazyky vyžadují pro funkčnost programu dodržení množství pravidel a formulací.

Počítačové programy můžeme obecně chápat jako sady příkazů či pokynů, které mají být použity v počítači, aby došlo k realizaci určitého výsledku. Definici databáze obsahuje samotný autorský zákon, který konstatuje, že se jedná o soubor nezávislých údajů, které jsou systematicky uspořádané a individuálně přístupné elektronickými či jinými prostředky bez ohledu na formu jejich vyjádření.⁴⁵

1.2.3 Píseň jako autorské dílo

Vzhledem k tomu, že můj vlastní zájem se týká zejména autorskoprávní ochrany hudebních děl, zmíním se zde podrobněji o písni jako o autorském díle. Píseň je de iure chápána jako kombinace textového a hudebního díla (tedy jako tzv. spojené dílo). Obdobně i komentářová literatura konstatuje, že hudební díla „*mohou být spojena s textem, jako tomu bývá u písní*“.⁴⁶ Píseň jako autorské dílo vzniká tím, že autor vytvoří.⁴⁷

- takovou originální kombinaci slov, která vytvoří jedinečné a ochrany hodné dílo a
- vytvoří takové tvůrčí spojení a posloupnost tónů, které vytvoří melodii, harmonii a rytmus.

Autorský zákon ve svém ustanovení § 27 odst. 6 konstatuje, že hudební díla s textem, pokud byly text i hudba vytvořeny pro společné využití (ustanovení se tedy nevztahuje například na zhudebněnou báseň), končí trvání majetkových

⁴⁴JANSA, Lukáš a kol. *Internetové právo*. Brno: ComputerPress, 2016. ISBN 978-80-251-4664-4, s. 321.

⁴⁵§ 88 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon)

⁴⁶HOLCOVÁ, Irena. *Autorský zákon a předpisy související včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů: komentář*. Praha: WoltersKluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-049-6, s. 65

⁴⁷Tamtéž, s. 64-65.

práv sedmdesát let po smrti autora textu nebo hudebního díla dle toho, kdo zemře později.⁴⁸

Relativně komplikovaná je situace, co se jedinečnosti písně týče – hudební stupnice nemá neomezený počet tónů, přičemž moderní populární hudba využívá zejména až triviálních kompozic. Z toho můžeme usoudit, že vytvořit nové originální dílo v populární hudbě je velmi obtížné. O tom svědčí i množství sporů mezi světoznámými interprety o krátké úseky melodií v jejich písních. Komunitární předpisy se otázce jedinečnosti nevěnují, je tedy třeba hledat úpravu otázky jedinečnosti ve vnitrostátní úpravě. V českém právním řádu dominuje koncepce absolutní individuality, kdy je požadována absolutní novost a dosavadní nevyřčenost myšlenky díla. Nicméně judikatorně je tento požadavek oslabován, což je v konsensu s posilováním dosahu autorskoprávní ochrany hudebních děl.

Příkladem může být rozsudek Městského soudu v Praze sp. zn. 34C 86/2006-102 ze dne 25. listopadu 2008, který řešil problematiku takřka totožné znějícího refrénu u dvou písní. Kauzou se nejprve zabývala OSA, jejíž komise pro otázky tvorby konstatovala, že refrény skladem jsou totožné v taktech 1 až 15, respektive že výrazný melodický prvek oscilující mezi stupni 6., 5., 6., 8. a 2. tóniny je shodný. Znalec v tomto sporu konstatoval, že „*existuje určitý obecný rezervoár hudebních nápadů, který má zdroj v lidové hudbě, který je využíván v populární hudbě*“, a že v tomto kontextu ani jeden z autorů nepřinesl nic nového, jelikož v obou případech se jednalo o jednoduchou kompozici.

Osobně se s tímto tvrzením zcela neztotožňuji, jelikož i spojením prvků známých z lidové hudby a výrazů hudby populární může vzniknout nové dílo, které přináší nové kontexty. Dle mého názoru nelze v takovém případě vynášet nějaké obecné závěry, ale je třeba zkoumat každý případ individuálně. V daném případě soud dospěl po posleších sporných písní k závěru, že obě skladby jsou v oblasti refrénu totožné, přičemž došlo k protiprávnímu zásahu do části autorského díla žalobce. Soud dodal, že se nejednalo o užití výtvaru tradiční lidové kultury, byť z ní oba z autorů vycházeli.

⁴⁸ HOLCOVÁ, Irena. *Autorský zákon a předpisy související včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů: komentář*. Praha: WoltersKluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-049-6, s. 278.

1.3 Autorskoprávní ochrana se zaměřením na hudební díla

V českém právním řádu existuje mnoho různých právních prostředků, prostřednictvím kterých se mohou autoři, jejichž právo bylo narušeno, tomuto narušení svého autorského práva bránit. To odpovídá skutečnosti, že do autorského práva lze neoprávněně zasáhnout mnoha různými způsoby. Autor či jiná oprávněná osoba se mohou obrátit na soud či příslušný orgán veřejné moci a domáhat se u něj ochrany. V tomto kontextu můžeme řešení autorskoprávní ochrany členit na občanskoprávní nároky, přestupky v oblasti autorského práva a trestněprávní aspekty autorského práva.

Demonstrativní výčet **občanskoprávních nároků** nalezneme v ustanovení § 40 odst. 1 autorského zákona, podle kterého se autor z důvodu neoprávněného zásahu do svých práv může domáhat především:

- určení svého autorství;
- zákazu ohrožení svého práva;
- sdělení údajů o způsobu a rozsahu neoprávněného užití (a dalších okolností neoprávněného zásahu);
- odstranění následků zásahu do práva (zejména stažením neoprávněně zhotovené rozmnoženiny, jejím zničením apod.);
- poskytnutí přiměřeného zadostiučinění za způsobenou nemajetkovou újmu (především omluvou či finančním zadostiučiněním).

V případě písní je časté zejména neoprávněné užívání chráněných písní bez řádně uzavřené licenční smlouvy. Takový případ řešil Nejvyšší soud v rámci svého rozhodnutí sp. zn. 30 Cdo 1759/2011 ze dne 21. prosince 2012, ve kterém vystupoval v postavení žalobce Ochranný svaz autorský a na straně žalovaného provozovatel jedné diskotéky, která zpřístupňovala návštěvníkům hudební díla bez patřičné licence. OSA na základě toho měla právo na vydání bezdůvodného obohacení ve výši odpovídající dvojnásobku odměny, která by byla za získání licence obvyklá v době neoprávněného nakládání s dílem.

Autorskoprávní přestupky jsou vyjmenovány v ustanoveních § 105a až § 105bb autorského zákona, který je členěn dle osoby pachatele na:

- přestupky fyzických osob,
- přestupky právnických a podnikajících fyzických osob,
- přestupky kolektivních správců a
- přestupky nezávislých správců práv.

Pachatel, který je fyzickou osobou, se může dopustit zejména neoprávněného užití autorského díla, uměleckého výkonu, zvukového či zvukově obrazového záznamu, rozhlasového či televizního vysílání nebo databáze.⁴⁹ Právnická nebo podnikající fyzická osoba spáchá přestupek dále například tím, že neoprávněně vykonává kolektivní správu.⁵⁰ Mezi přestupky kolektivních správců patří kupříkladu nevyhotovení výroční zprávy nebo nesplnění některé z povinností vůči nositelům práv dle ustanovení § 97a, kam spadá zejména jednání v nejlepším zájmu nositelů práv, jejichž práva spravuje.⁵¹ Přestupky nezávislých správců práv pak tkví v nesplnění jejich oznamovací či informační povinnosti.⁵²

Autorská práva mohou být v důsledku chráněna i prostřednictvím práva trestního. Trestné činy, které se týkají práva autorského, shrnuje trestní zákoník pod díl 4 s nadřazeným názvem „trestné činy proti průmyslovým právům a proti autorskému právu“. Zde je porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi upraveno v ustanovení § 270. Přičemž odst. 1 stanovuje za tento trestný čin trest odnětí svobody až na dva roky, zákaz činnosti nebo propadnutí věci. Trest odnětí svobody v rozmezí šesti měsíců až pěti let hrozí dle odst. 2 pachateli, pokud čin vykazuje znaky obchodní činnosti či jiného podnikání, nebo jestliže takovým činem získá pro sebe či jiného značný prospěch nebo způsobí jinému značnou škodu, případně pokud se takového činu dopustí ve značném rozsahu. Nejprísnějším trestem ve výměře mezi třemi až osmi roky může být pachatel sankcionován v případě, pokud získá činem pro sebe či jiného prospěch velkého rozsahu nebo způsobí jinému škodu velkého rozsahu, případně pokud se takového činu dopustí ve velkém rozsahu.

⁴⁹ § 105a odst. 1 písm. a) zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon

⁵⁰ § 105b odst. 1 písm. d) zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon

⁵¹ § 97a odst. 2 zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon

⁵² § 105bb odst. 1 písm. a) a b) zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon

2 Právní úprava a problematika licenčních smluv

Ve druhé kapitole této práce je pozornost věnována právní úpravě licenčních smluv dle občanského zákoníku. Pro přehlednost je tato část práce rozdělena na dílčí tematické podkapitoly.

2.1 Obecná právní úprava licenčních smluv

Licenční smlouva je právním institutem, který je upraven v ustanoveních § 2358 až § 2389 občanského zákoníku. Jak již bylo konstatováno v rámci předcházející kapitoly, licenční smlouva spadá mezi právní tituly užití autorského díla na základě svolení autora. Podle ustanovení § 2358 odst. 1 občanského zákoníku poskytovatel licence jejím prostřednictvím uděluje uživateli díla oprávnění k užití díla. Licenční smlouva je úplatným závazkem, nicméně smluvní strany se mohou od této úpravy odchýlit a dohodnout se na bezúplatnosti smlouvy. Rozsah licence může být smluvními stranami sjednán jako omezený i neomezený. Samotná licence pak může být výhradní i nevýhradní.

V případě licenční smlouvy omezené je nabyvatel omezen rozsahem svolení autora. Toto omezení může spočívat ve způsobu užití díla, tak jak o něm hovoří ustanovení § 12 odst. 4⁵³ a v rozsahu užití díla. To znamená v jejím územním (je poskytována pro užití na území konkrétního státu) a časovém rozsahu anebo ve věcném a množstevním rozsahu.⁵⁴ Neomezená licence je taková licenční smlouva, která v těchto aspektech omezena není. Licence může být dále poskytována jako výhradní či nevýhradní. Což souvisí s faktem, že signifikantní vlastností práv duševního vlastnictví je jejich potenciální ubiquita, tedy skutečnost, že předmět ochrany může být užíván více osobami bez závislosti na hmotném substrátu, skrze který je vyjádřen navenek.⁵⁵ Ustanovení § 2362 občanského zákoníku stanovuje domněnku nevýhradnosti licence, kdy je licence považována za nevýhradní, pokud není smluvními stranami výslovně

⁵³§ 12 odst. 4 zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon

⁵⁴TŮMA, Pavel. *Smluvní licence v autorském právu*. Praha: C. H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-573-5, s. 29 - 30.

⁵⁵ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V*. Praha: WoltersKluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-638-9, s. 1448

jednána výhradnost licence. Výjimkou je § 2384 odst. 2 téhož zákona upravující domněnku výhradnosti licence u licenční smlouvy nakladatelské, na kterou se naopak hledí jako na výhradní, pokud nebyla nevýhradnost licence sjednána písemně.

Výhradní licence omezuje poskytovatele, který nemůže stejnou licenci udělit nějaké třetí osobě po dobu trvání první licence. Výhradní licenční smlouva má obligatorně písemnou formu a můžeme ji rozčlenit do dvou podtypů na licenci stanovující úplnou výhradnost a na licenci omezující výhradnost ve prospěch poskytovatele.⁵⁶ Nevýhradní licence umožňuje poskytovateli poskytnout tuto licenci volně dalším osobám. Typickým příkladem nevýhradní licence jsou licence k počítačovému programu, naopak výhradní jsou typicky patentové licence.⁵⁷

Subjekty licenční smlouvy jsou poskytovatel a nabyvatel. Poskytovatelem licence je autor díla za jeho života, po jeho smrti se do tohoto postavení dostává jeho právní nástupce. Poskytovatelem licence však může být i právnická nebo fyzická osoba odlišná od autora, například zaměstnavatel nebo kolektivní správce. Nabyvatelem licence může být libovolná fyzická i právnická osoba.⁵⁸

Předmětem licenční smlouvy je výkon práva užít autorské dílo. Ve znění smlouvy je tento předmět specifikován obvykle prostřednictvím uvedení názvu, autora, druhu duševního vlastnictví, obsahu a rozsahu apod. Vhodné je v příloze licenční smlouvy její předmět specifikovat ve formě vyobrazení.⁵⁹ Obsahem licenční smlouvy jsou pak vzájemná práva a povinnosti jejich subjektů. Poskytovatel je povinen strpět zásah do užití svého díla a nabyvatel má naopak oprávnění k výkonu dané licence v uvedeném rozsahu.⁶⁰ Nabyvatel má však pouze oprávnění, nikoli povinnost využívat předmět licence. O povinnost se

⁵⁶ ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V.* Praha: WoltersKluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-638-9, s. 1447-1448.

⁵⁷ NOVOTNÝ, Petr a kol. *Smluvní právo. 2., aktualiz. vyd.* Praha: Grada, 2017. ISBN 978-80-271-0609-7, s. 168.

⁵⁸ TŮMA, Pavel. *Smluvní licence v autorském právu.* Praha: C. H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-573-5, s. 33-34.

⁵⁹ JAKL, Ladislav. *Nový občanský zákoník a práva k duševnímu vlastnictví.* Praha: MUP, 2014. ISBN 978-80-87956-01-4, s. 87.

⁶⁰ TŮMA, Pavel. *Smluvní licence v autorském právu.* Praha: C. H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-573-5, s. 24-25.

jedná pouze v případě, kdy trvání práva závisí na jeho výkonu, což je případ ochranných známek. Dalším právem založeným licenční smlouvou je právo poskytovatele na sjednanou odměnu a povinnost nabyvatele ji uhradit. Občanský zákoník pak ve svém ustanovení § 2374 odst. 1 přiznává poskytovateli licence právo na dodatečnou odměnu, pokud existuje zjevný nepoměr mezi sjednanou odměnou a výnosy z využití licence.

Poskytovatel licence disponuje povinností udržovat právo po dobu trvání licence, pokud to vyžaduje jeho povaha. Toto ustanovení vyplývá ze skutečnosti, že některé předměty práva duševního vlastnictví mají omezenou dobu trvání a je tedy třeba prodlužovat dobu ochrany. Může jít například o užitné vzory nebo o ochranné známky, kdy je třeba hradit udržovací správní poplatky či prodlužovat dobu trvání předmětu ochrany.⁶¹

Nabyvatel licence může v případě, pokud tak bylo sjednáno v rámci licenční smlouvy, udělit podlicenci třetí osobě. Souhlas s postoupením licence třetí osobě musí být písemný, a to i v případě, kdy samotná licenční smlouva písemná není. Tato podlicence znamená poskytnutí oprávnění tvořící součást licence. Pokud je tomu tak sjednáno v rámci podlicence, může navíc i nabyvatel podlicence udělit další podlicenci. Zaniknutím licence následně zanikají i veškeré sjednané podlicence. K poskytnutí licence třetí osobě se váže informační povinnost – nabyvatel licence tedy musí bez zbytečného odkladu poskytovatele informovat o tom, že licence byla postoupena na třetí osobu.⁶²

2.1 Náležitosti autorskoprávní licenční smlouvy

Právo duševního vlastnictví je obdobně jako jiné oblasti soukromého práva založeno na smluvní volnosti stran. Jak vyplývá z ustanovení § 559 občanského zákoníku, smluvní strany si mohou zvolit formu právního jednání, pokud jim v tom nebrání zákon. V souvislosti s tím nemusí licenční smlouvy disponovat písemnou formou, mohou tedy být sjednány i ústně, respektive konkludentně. Výjimkou jsou výhradní licence a licence zapisované do veřejných

⁶¹ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V.* Praha: WoltersKluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-638-9, s. 1447.

⁶²§ 2363 - 2364 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

seznamů, kdy je písemná forma obligatorní záležitostí. Z toho můžeme vydedukovat, že písemná forma bude požadována i u kolektivních a hromadných smluv, jelikož se jedná o smlouvy nevýhradní.⁶³ Rovněž pokud chtějí smluvní strany znění písemné smlouvy změnit, je třeba to realizovat opět písemnou cestou.

Podstatné náležitosti licenční smlouvy můžeme vyvodit z ustanovení § 2358 odst. 1 občanského zákoníku, který definuje předmět licenční smlouvy. První obligatorní obsahovou náležitostí licenční smlouvy je tedy předmět licence – jde o výkon práva užití autorské dílo. Druhou podstatnou náležitostí je udělení oprávnění k výkonu práva duševního vlastnictví, a nakonec třetím aspektem je ujednání o odměně. Pokud má být licenční smlouva bezúplatná, je třeba to konstatovat v některém z ustanovení smlouvy.⁶⁴

Další náležitosti se sice v licenční smlouvě objevit mohou, jejich neuvedení však nezpůsobí její neplatnost. Jedná se například o užití díla – způsoby užití díla jsou vyjmenovány od ustanovení § 13, autorského zákona. Dále mohou smluvní strany do textu dokumentu zanést rozsah užití díla (například časové, množstevní anebo územní omezení licence).⁶⁵

2.2 Zánik licenční smlouvy

V souvislosti se zánikem licenční smlouvy nejjednodušší situace nastává, pokud byla uzavřena na dobu určitou – v takovém případě licenční smlouva zaniká uplynutím stanovené lhůty. Pokud byla licenční smlouva uzavřena na dobu neurčitou, přičemž zároveň nebyla sjednána žádná výpovědní lhůta, nabývá dle ustanovení § 2370 občanského zákoníku výpověď účinnosti uplynutím jednoho roku od konce kalendářního měsíce, ve kterém byla výpověď doručena druhé straně. Jedná se o zvláštní úpravu vzhledem k ustanovení § 1999 občanského zákoníku, který obsahuje obecnou úpravu výpovědi závazku sjednaného na dobu neurčitou.

⁶³ ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V*. Praha: WoltersKluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-638-9, s. 1443.

⁶⁴ JAKL, Ladislav. *Nový občanský zákoník a práva k duševnímu vlastnictví*. Praha: MUP, 2014. ISBN 978-80-87956-01-4, s. 75-76.

⁶⁵ TUMA, Pavel. *Smluvní licence v autorském právu*. Praha: C. H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-573-5, s. 29-32.

Na licenční smlouvy uzavřené na dobu určitou lze aplikovat obecné ustanovení § 2000 občanského zákoníku, které se týká případu, kdy byla smlouva bez vážného důvodu uzavřena na dobu života člověka, případně na dobu delší než deset let. V takovém případě je možné se po uplynutí deseti let od uzavření licenční smlouvy domáhat jejího zrušení. Soud může licenční smlouvu zrušit i v případě, kdy se okolnosti platné při vzniku závazku změnily až do takové míry, že již není po zavázané straně racionálně možné požadovat, aby byla smlouvou nadále zavázána. I u smluv na dobu určitou je možné uplatnit smluvní volnost stran, kdy si strany mohou ujednat vypovězení z jiných důvodů, než stanovuje zákon.

Kromě výpovědi lze na licenční smlouvy uplatnit obecné způsoby zániku závazků tak, jak je občanský zákoník upravuje v ustanoveních § 1998 až § 2009. Dále tento právní předpis upravuje některé speciální způsoby zániku licenčních smluv. Například licenční smlouva nakladatelská zaniká v souladu s § 2386 občanského zákoníku odstoupením v situaci, kdy byl množstevní rozsah licence omezen na určité množství rozmnoženin, přičemž toto množství již bylo rozebráno před uplynutím doby, na kterou byla licence udělena, přičemž smluvní strany se do šesti měsíců, ode dne kdy k tomu vyzval, autor nabyvatele nedomluvily na zvýšení počtu rozmnoženin.

Dalším případem zániku licenční smlouvy je odstoupení pro nečinnost nabyvatele, tedy v situaci, kdy autor poskytl výhradní licenci, její nabyvatel jí však nevyužívá, čímž dochází k poškozování oprávněných zájmů autora. Autor může v takovém případě odstoupit od licenční smlouvy poté, co vyzval nabyvatele, aby v přiměřené lhůtě licenci využil, ten však této výzvy nevyslyšel (tohoto postupu není třeba například v situaci, kdy nabyvatel explicitně prohlásil, že licenci nevyužije). To neplatí za stavu, kdy nevyužívání licence bylo způsobeno okolnostmi spočívajícími zejména na straně autora.⁶⁶

Specifickým případem zániku smlouvy je odstoupení od smlouvy pro změnu přesvědčení autora, které je upraveno v ustanovení § 2382 občanského zákoníku. Jedná se o situaci, kdy dílo autora bylo dosud nezveřejněno, ale již

⁶⁶ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V.* Praha: WoltersKluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-638-9. S. 1474

přestalo odpovídat jeho přesvědčení. Podmínkou však je, že by v situaci zveřejnění takového díla byly oprávněné osobní zájmy autora značně negativně dotčeny. Povaha některých děl však vylučuje uplatnění tohoto ustanovení – jedná se například o audiovizuální díla. Autor je navíc povinen nahradit nabyvateli škodu, kterou mu svým odstoupením od smlouvy způsobil.⁶⁷

Nakonec může licenční smlouva zaniknout i smrtí fyzické osoby, nebo zánikem osoby právnické. V tomto případě pak práva a povinnosti z této smlouvy přechází na právního nástupce, nicméně původní smluvní strany si mohou takový přechod v rámci smlouvy vyloučit.⁶⁸

3 Kolektivní správa

Třetí kapitola této diplomové práce se zabývá problematikou kolektivní správy, konkrétně její právní úpravou v rámci autorského zákona.

3.1 Obecná právní úprava kolektivní správy

Kolektivní správa, kterou můžeme charakterizovat jako správu majetkových autorských práv a práv souvisejících k autorským dílům, uměleckým výkonům nebo zvukovým a zvukově obrazovým záznamům, umožňuje autorům a dalším nositelům práv ochranu tam, kde je individuální ochrana autorských práv neúčelná či nemožná. Lze si jen obtížně představit, že kupříkladu provozovatel rozhlasové stanice jedná o licenci k užití tisíců skladeb s každým jejich autorem – a naopak že interpret sleduje, kde všude k užití jeho děl dochází, a jedná s každým uživatelem o odměně individuálně.

V tomto případě namísto toho, aby autoři vykonávali svá práva osobně, pověří jejich správou kolektivního správce, který tak činí vlastním jménem, na vlastní odpovědnost a na účet zastupovaných nositelů práv. Díky tomu mohou vysílatelé, provozovatelé různých podniků a další uživatelé produkovat veřejnosti například hudbu dle vlastního uvážení v případě, že kolektivnímu správci uhradí

⁶⁷ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V.* Praha: WoltersKluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-638-9. S. 1478.

⁶⁸ § 2383 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

odměnu za toto užívání. Kolektivní správce následně tyto odměny spravedlivě rozdělí mezi nositele práv. Jak konstatují Jiří Srstka, Jan Barták, Tomáš Dobřichovský a kolektiv autorů, kolektivní správa má dvě stěžejní funkce:

- zastupování a ochrana nositelů práv a zajištění jejich adekvátní odměny,
- umožnění užití předmětu ochrany uživatelům široké veřejnosti, kteří by se formou individuálního vypořádání práv k předmětům ochrany nedostali vůbec, nebo pouze obtížně (například kvůli neexistenci kontroly uživatele nad užitým chráněným obsahem, jako je tomu při přenosu televizního vysílání).⁶⁹

Kolektivním správcem může být právnická osoba, která vykonává kolektivní správu jako hlavní a jediný účel své činnosti. Dle § 95a odst. 1 autorského zákona navíc platí, že právnická osoba nesmí být založena za účelem podnikání či jiné výdělečné činnosti.⁷⁰

Autorský zákon zná i institut povinné kolektivní správy, kdy jsou nositelé určitých práv povinni uzavřít smlouvu s příslušným kolektivním správcem. Povinná kolektivní správa se týká takových práv, která nemohou být spravována individuálně. Kolektivními správci v České republice jsou například OSA, INTERGRAM anebo DILIA. JUDr. Čermák a Mgr. Babulíková konstatují, že povinná kolektivní správa značně omezuje smluvní svobodu poskytovatelů licence i budoucích nabyvatelů licence, proto by měly výhody plynoucí z povinné kolektivní správy vždy převažovat nad jejími negativy a zavedení tohoto institutu by mělo být vždy odůvodněné a oprávněné.⁷¹

S problematikou kolektivní správy souvisí instituty hromadné a kolektivní licenční smlouvy. Dle ustanovení § 98a odst. 2 autorského zákona se hromadnou smlouvou rozumí „*licenční smlouva uzavřená mezi kolektivním*

⁶⁹SRSTKA, Jiří, Jan BARTÁK, Tomáš DOBŘICHOVSKÝ et al. *Autorské právo a práva související: vysokoškolská učebnice*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-386-5, s. 293-294.

⁷⁰§ 95a odst. 1 zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon.

⁷¹ČERMÁK, Jiří a Kateřina BABULÍKOVÁ. K zavedení povinné kolektivní správy práva k online užití publikace v České republice [online]. Eprávo, 4. května 2020. [Cit. 2023-01-31]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/k-zavedeni-povinne-kolektivni-spravy-prava-k-online-uziti-publikaci-v-ceske-republice-111093.html>.

správce a uživatelem, kterou kolektivní správce poskytuje oprávnění k výkonu práv v rozsahu všech předmětů ochrany, k nimž spravuje práva (dále jen „repertoár“), nebo k části svého repertoáru“. Název hromadné licenční smlouvy je odvozen od hromadnosti předmětů, které v ní mohou být užity – mnohdy není možné v rámci smlouvy všechny tyto předměty ochrany určit, nebo by to bylo nadměru časově náročné. Tyto smlouvy vznikají typicky pro účely rozhlasového či televizního vysílání hudebních děl.⁷²

Kolektivní smlouva je dle následujícího odstavce *„smlouva uzavřená mezi kolektivním správcem a právnickou osobou sdružující uživatele nebo s osobou zastupující uživatele podle knihovního zákona“.*⁷³ Jak kolektivní, tak hromadná licenční smlouva musí být sjednány písemnou formou.

3.2 Režimy kolektivní správy

Dle autorského zákona můžeme diferencovat tři režimy kolektivní správy, a to kolektivní správu dobrovolnou, rozšířenou a povinnou kolektivní správu.

Dobrovolná kolektivní správa vzniká na základě soukromoprávního oprávnění nositelem práv pro kolektivního správce. Příkladem může být užití hudebního díla při živém provozování realizovaným výkonným umělcem – to se týká divadelního provozování děl, sledujícího dosažení i nepřímého hospodářského prospěchu.⁷⁴ Jde tedy o kolektivní správu vykonávanou kolektivní správcem v rozsahu sjednané smlouvy. Rozsah smluvního ujednání není občanským zákoníkem blíže limitován ani vymezen. Vodítkem k určení jeho rozsahu by měl být rozsah oprávnění, které vydává ministerstvo kultury. Vychází se zde tedy z autonomie vůle smluvních stran.

Rozšířenou kolektivní správu můžeme chápat jako jistý přechod mezi dobrovolnou a povinnou kolektivní správou. Její princip spočívá v tom, že oprávnění je udělováno kolektivním správcem k užití předmětu ochrany, a to za

⁷²TELEC, Ivo. *Přehled práva duševního vlastnictví. Lidskoprávní základy. Licenční smlouva*. 2. upr. vyd. Brno: Doplněk, 2007. ISBN 978-80-7239-206-3, s. 115-116.

⁷³ § 98a odst. 3 zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon

⁷⁴MATĚJČIČNÝ, Tomáš. *Kolektivní správa autorských práv*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-528-9, s. 31.

všechny nositele práv, ať už smluvně zastoupené či nikoli.⁷⁵ Autorský zákon uvádí taxativní výčet způsobů využití díla spadajících do režimu rozšířené kolektivní správy v ustanovení § 97e odst. 4. Podle Telece dochází prostřednictvím rozšířené kolektivní správy k rozšíření právní jistoty uživatelů – těm je totiž garantováno, že pokud spadá předmět ochrany, který chtějí využít, do režimu rozšířené kolektivní správy, stačí s žádostí o licenci vyrozumět kolektivního správce.⁷⁶

Nositelé práv mají však možnost svá práva z rozšířené kolektivní správy vyloučit – jedná se o institut záповědi, který je jednostranným právním úkonem, který nositel práv činí vůči kolektivnímu správci. Záповeď může být realizována jak ve vztahu k určitému dílu, tak i do budoucna.⁷⁷ Vyloučit účinky tohoto druhu kolektivní správy není možné pro provozování a zpřístupnění prostřednictvím televizního a rozhlasového vysílání⁷⁸ – domnívám se, že v tomto případě splývají pojmy rozšířené a povinné kolektivní správy.

Povinná kolektivní správa je charakteristická pro povinnost nositelů práv nechat se při správě zákonem jmenovaných autorských majetkových práv zastoupit kolektivním správcem. Tito nositelé práva si v případě tohoto typu kolektivní správy nemohou smluvní zastoupení zvolit nebo jej vyloučit. Je vyloučena i individuální správa práv v režimu povinné kolektivní správy – nositelé práv tedy nemají jinou možnost než se nechat zastupovat kolektivním správcem, což je vnímáno jako významné negativum tohoto druhu kolektivní správy.⁷⁹

Z hlediska zaměření mého zájmu na oblast hudebních děl dodám, že povinná kolektivní správa se v této souvislosti týká pouze práva na odměnu za zhotovení rozmnoženiny pro osobní potřebu, práva na odměnu za pronájem originálu či rozmnoženiny díla a práva na užití kabelovým přenosem děl.⁸⁰

⁷⁵MATĚJIČNÝ, Tomáš. *Kolektivní správa autorských práv*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-528-9, s. 32

⁷⁶Tamtéž. s. 32

⁷⁷ § 97e odst. 2 a 3 zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon

⁷⁸TELEC, Ivo a Pavel TŮMA. *Autorský zákon: komentář*. 2., upravené vydání. Praha: C.H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-748-4, s. 830-831.

⁷⁹ Tamtéž s. 975.

⁸⁰MATĚJIČNÝ, Tomáš. *Kolektivní správa autorských práv*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-528-9, s. 35

3.3 Kolektivní správce

Kolektivní správci působí jako zprostředkovatelé mezi nositeli práv a uživateli jejich děl. Předmětem jejich činnosti je tedy zastupování při výkonu autorských majetkových práv, přičemž realizace této činnosti je podmíněna získáním oprávnění od Ministerstva kultury České republiky. Podle ustanovení § 95a autorského zákona může být kolektivním správcem pouze právnická osoba tvořená nositeli práv. Odborná literatura obvykle rozlišuje tři typy právních vztahů, diferencované dle jejich subjektů. Tímto způsobem lze rozlišovat právní vztahy:

- mezi kolektivním správcem a nositeli práv,
- mezi kolektivním správcem a uživateli a
- mezi kolektivním správcem a státem.

Vztah mezi kolektivním správcem a nositeli práv pramení z podstaty ochrany autorského práva. Kolektivní správce vykonává pro nositele kolektivní správu majetkových práv za rovných podmínek pro všechny nositele. Dle různých režimů kolektivní správy tuto správu vykonává dle smlouvy o zastoupení či přímo ze zákona. V rámci smluvního vztahu správce eviduje katalog děl, ke kterým spravuje majetková práva nositelů práv a inkasuje odměny za jejich využití (ty jsou následně rozúčtovány), v rámci povinné kolektivní správy pak správce inkasuje odměny i pro nezastupované autory.⁸¹ Kolektivní správce je povinen jednat v nejlepším zájmu nositelů práv.⁸²

Vůči uživatelům předmětů ochrany má kolektivní správce kontraktační povinnost. S uživateli či jejich zástupci uzavírá písemné licenční smlouvy, a to jak individuálně, tak hromadně. Prostřednictvím hromadné licenční smlouvy kolektivní správce poskytuje uživateli práva k úplnému nebo částečnému katalogu spravovaných práv. Kolektivní správci a uživatelé předmětů ochrany si musí poskytovat vzájemnou součinnost. Kolektivní správce může odepřít uzavření licenční smlouvy pouze v případě, kdy by taková smlouva byla v rozporu s oprávněnými zájmy nositele práv.

⁸¹SMOLKA, Lucie. *Kolektivní správa v kontextu moderních technologií*. Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-483-1, s. 64-67.

⁸² § 97a odst. 2 zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon

Dále má vůči uživatelům kolektivní správce povinnost inkasní, kdy má povinnost vybírat příjmy pro nositele práv z jejich výkonu a vyplácet příjmy v souladu s rozúčtovacím řádem. Kolektivní správce však nejen že uděluje souhlas k užití předmětu ochrany, ale zároveň toto užití monitoruje. V této souvislosti je jeho stěžejní povinností domáhat se na účet nositelů práv nároku na náhradu škody a vydání bezdůvodného obohacení.⁸³

Nakonec poslední rovinou závazkových vztahů kolektivního správce je jeho vztah vůči státu, kdy má správce především informační povinnost (viz výčet v rámci ustanovení § 99i autorského zákona). V tomto kontextu má povinnost poskytovat informace Ministerstvu kultury České republiky za účelem kontroly činnosti kolektivního správce. Musí poskytovat například kopie všech kolektivních smluv, a to ve lhůtě patnácti dnů od jejich uzavření. Dále je povinen informovat o rozhodnutích soudů či správních orgánů ve vztahu k řízením, jichž je kolektivní správce účastníkem a které mají význam pro jeho činnost.⁸⁴

Tím však výčet informačních povinností kolektivního správce nekončí – dále je povinen poskytovat určité informace veřejnosti. Tyto informace jsou vyjmenovány v ustanovení § 99f autorského zákona – jedná se například o stanovy, podmínky členství, vzorové licenční smlouvy, rozúčtovací řád, postupy pro řešení sporů a vyřizování stížností a podobně. Tyto informace musí kolektivní správce uveřejnit na svých internetových stránkách, přičemž je povinen je průběžně a bez zbytečného odkladu aktualizovat.

Pokud se kolektivní správce dopustí při své činnosti pochybení, může mu být ze strany Ministerstva kultury uložena povinnost sjednání nápravy, pokuta, nebo mu může být odejmuto oprávnění k výkonu kolektivní správy, a to podle podmínek rozvedených v ustanovení § 96c autorského zákona. Obecný dohled nad kolektivními správci dále vykonává Úřad pro ochranu hospodářské soutěže.⁸⁵

⁸³MATĚJČIČNÝ, Tomáš. Kolektivní správa autorských práv. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-528-9, s. 39.

⁸⁴Tamtéž s. 40- 41.

⁸⁵Tamtéž, s. 41.

4 Vyhodnocení získaných poznatků

V následující části představím poznatky, které jsem získal u vybraných institucí, konkrétně OSA – Ochranného svazu autorského pro práva k dílům hudebním, a DILIA, divadelní, literární, audiovizuální agentury. S oslovenými pracovníky těchto institucí jsem vyhotovil polostrukturovaný rozhovor, který jsem následně analyzoval. Na základě zjištěných nedostatků v oblasti autorskoprávní ochrany jsem poté formuloval konkrétní doporučení do praxe.

Cílem empirické části je vyhodnotit formy ochrany vybraných práv duševního vlastnictví. K tomuto účelu jsem si již v úvodu práce stanovil klíčové otázky, na které zodpovím i prostřednictvím empirické části práce:

- Je ochrana práv duševního vlastnictví dostatečná?
- Pokud ochrana práv duševního vlastnictví dostatečná není, v jakých oblastech a jakou formou by mělo dojít ke zlepšení ochrany těchto práv?

V následujících podkapitolách této diplomové práce představím použitou metodiku empirické části a stručně se zmíním i o pracovištích kolektivních správců, která jsem využil k získání empirických podkladů (tedy o OSA a DILIA).

4.1 Metodika empirické části práce

Pro empirickou část práce jsem si zvolil kvalitativní výzkum ve formě polostrukturovaného rozhovoru. Polostrukturovaný rozhovor je jakýmsi kompromisem mezi volným a nestrukturovaným rozhovorem, přičemž kombinuje jejich výhody a eliminuje jejich nedostatky. Výzkumník před realizací polostrukturovaného rozhovoru vymezí svou oblast zájmu, načež určí stěžejní otázky, které mají být zodpovězeny, nebo důležité informace, které je třeba zjistit. Pro účely rozhovoru může mít výzkumník předem připraveny otázky, kterých se však nemusí striktně držet (může měnit jejich pořadí, některé otázky vynechat, či jiné naopak přidat). Díky tomu může tazatel flexibilně reagovat na

nastalou realitu rozhovoru.⁸⁶ Pro účely rozhovorů jsem stanovil dvě klíčová témata – hodnocení dostatečnosti ochrany práv duševního vlastnictví a možnosti zlepšení této ochrany. Konkrétní formulaci otázek jsem přizpůsobil realitě rozhovoru takovým způsobem, abych od informantů zjistil maximální množství relevantních informací. Byly jim položeny například následující otázky:

- Jaké problémy z oblasti autorskoprávní ochrany vaše organizace řeší nejčastěji?
- Jak se k činnosti vaší organizace staví zainteresovaná veřejnost (například podnikatelé, kteří ve svých provozovnách zprostředkovávají zákazníkům chráněná hudební či audiovizuální díla) a jak samotní zastupování autoři?
- Jak efektivně jsou vymáhána autorská práva subjektů, které vaše organizace zastupuje?
- Jaké nedostatky v současné právní úpravě autorskoprávní ochrany vnímáte?
- Myslíte, že by vaše organizace mohla vymáhat autorská práva zastupovaných subjektů efektivněji?
- Jakým způsobem myslíte, že by bylo možné chránit autorská práva efektivněji?

Rozhovory jsem analyzoval prostřednictvím zakotvené teorie (*grounded theory*). Jedná se o komplexní postup při práci s kvalitativními daty, jehož cílem je nalézt specifické teorie platné pro zkoumaný problém. Při práci s daty probíhá kódování – rozlišujeme tři druhy kódování, které na sebe v postupu zakotvené teorie navazují. Otevřené kódování je realizováno při prvních analýzách údajů, kdy odhaluje určitá témata, která dále člení, třídí a kombinuje. Výzkumník tvoří prvotní kategorie, které charakterizuje a identifikuje jejich stěžejní vlastnosti. Dalším typem kódování je axiální kódování, kdy výzkumník hledá příčiny, důsledky, podmínky, interakce, procesy a podobně. Tyto aspekty odhalují vztahy mezi kategoriemi a jejich vzájemná propojení. Nakonec selektivní kódování je prvním krokem k integraci výsledků, kdy jsou

⁸⁶ ARMSTRONG, Michael a Stephen TAYLOR. *Řízení lidských zdrojů: moderní pojetí a postupy: 13. vydání*. Praha: Grada Publishing, 2015. ISBN 978-80-247-5258-7, s. 650.

opětovně přezkoumávána data i jejich kódy, jsou hledána stěžejní témata a kategorie.⁸⁷

4.2 Institucionální zdroje empirických dat

Oslovení pracovníci, s nimiž byly realizovány polostrukturované rozhovory, byli v době šetření zaměstnání u institucí OSA a DILIA. Z toho důvodu, že některá data jimi poskytnutá by mohla být považována za citlivá, nebudu zveřejňovat jejich jména či přesné názvy pozic, na kterých působí. Abych lépe přiblížil kontext rozhovoru, stručně tyto organizace, jejichž hlavním předmětem činnosti je kolektivní správa majetkových autorských práv na základě oprávnění uděleného Ministerstvem kultury České republiky, představím.

OSA, tedy Ochranný svaz autorský pro práva k dílům hudebním⁸⁸, má dlouhou historii – byl založen již roku 1919. Je tedy u nás nejstarším a zároveň nejznámějším kolektivním správcem majetkových autorských práv. Jedná se o prostředníka mezi autory a uživateli jejich děl. Zatímco autorům organizace poskytuje služby spočívající zejména ve výběru a následném rozúčtování autorských odměn, uživatelům OSA umožňuje přístup k legálnímu použití hudby.⁸⁹ Činnost OSA je některými odborníky i částí veřejnosti chápána jako kontroverzní, a to zejména v kontextu jeho monopolního postavení a kontrolní činnosti – některé názory na diskutabilní postupy OSA budu parafrázovat v diskusi, kde své závěry z analýzy polostrukturovaných rozhovorů konfrontuji s informacemi z jiných zdrojů. Aktuálně jsou rovněž hojně diskutovány tzv. náhradní odměny, které jsou vybírány například z každého prázdného CD nosiče na základě pouhé možnosti, že by takový CD nosič mohl být potenciálně použit pro kopírování autorského obsahu.

DILIA byla jakožto divadelní, literární, audiovizuální agentura⁹⁰ založena roku 1949. Orientuje se na kolektivní správu majetkových autorských práv tvůrců

⁸⁷REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-3006-6, s. 167.

⁸⁸OSA – Ochranný svaz autorský pro práva k dílům hudebním, z.s.; Čs. armády 786/20, 160 56 Praha 6

⁸⁹Kdo jsme [online]. OSA, 2023. [Cit. 2023-02-13]. Dostupné z: <https://www.osa.cz/kdo-jsme/o-nas/>

⁹⁰DILIA, divadelní, literární, audiovizuální agentura, z.s.; Krátkého 1, 190 00 Praha 9

v oblasti divadla (její služby jsou využívány profesionálními i amatérskými soubory a uměleckými školami), hudebně-dramatických děl (organizace vydává a pronajímá notové materiály) a literatury různých žánrů (beletrie, vědecké literatury, naučné literatury, vědeckofantastické literatury, dětské literatury, historické literatury, knižní ilustrace a další). Dále se DILIA orientuje na oblast médií, kde poskytuje služby týkající se autorských práv v oblasti audiovizí.⁹¹

4.3 Analýza dat

Realizované polostrukturované rozhovory s oslovenými pracovníky zainteresovaných institucí (OSA a DILIA) byly analyzovány prostřednictvím zakotvené teorie, která mi umožnila nalézt v nich klíčové pojmy a kategorie. Tyto zjištěné údaje jsou reflektovány do Tab. 1 a slouží zároveň jako osnova pro členění následující podkapitoly.

Tab. 1: Kategorie a kódy získané analýzou polostrukturovaných rozhovorů

Kategorie	Kódy
Druhy porušování autorských práv	prodej padělků médií (CD, DVD); nelegální umístování autorských děl na internet; hudební pirátství; nelegální veřejná produkce;
Názory zainteresované veřejnosti na činnost organizace	negativní reakce; snaha vyhnout se povinností; nepochopení konceptu autorskoprávní ochrany;
Názory zastupovaných autorů na činnost organizace	pozitivní reakce; negativní reakce; „nutné zlo“; finanční příjem
Efektivita vymáhání autorských práv	dílčí nedostatky; nutnost aktualizace právní úpravy; revize konceptu ochrany autorských práv;
Návrhy na efektivnější vymáhání autorských práv	edukace veřejnosti; řešení na celoevropské úrovni; rozšíření konceptu náhradních odměn;

Zdroj: vlastní zpracování

Prvním tematickým okruhem, který jsem v rozhovorech s informanty identifikoval, jsou **druhy porušování autorských práv**, s nimiž se při své

⁹¹ O DILIA [online]. DILIA, 2023. [Cit. 2023-02-13]. Dostupné z: <https://www.dilia.cz/o-nas>.

činnosti setkávají. Dotčení informanti shodně upozornili na to, že rozmach internetu efektivní vymáhání autorských práv značně zkomplikoval. V současné době je téměř kdokoli schopen stáhnout si z internetu nelegální kopii autorského díla, následně ji prostřednictvím internetu dále šířit a porušovat tak autorská práva, aniž by po sobě zanechal nějaké použitelné důkazy. Oslovení pracovníci z OSA poznamenali, že v moderní digitální éře je častým způsobem porušování autorských práv přeposílání nelegálních nahrávek prostřednictvím služeb instantního zasílání zpráv, jako je například WhatsApp nebo Messenger. Tento způsob hudebního pirátství prakticky nahradil dříve tolik rozšířené pořizování nelegálních kopií fyzických nosičů, které je aktuálně na ústupu. S tím souhlasili i dotazovaní pracovníci z DILIA, kteří konstatovali, že ačkoli se lze stále setkat s prodejem padělků médií (zejména CD a DVD), nelegální umístování autorských děl na internet se stalo mnohem rozšířenější záležitostí. Podle nich jsou v tomto kontextu problémem i legální streamovací platformy typu Spotify, Netflix, Apple, Amazon a podobně, které představují pro kolektivní správce významnou administrativní zátěž a ve svém důsledku způsobují snižování odměn pro samotné autory hudebních a audiovizuálních děl.

Dále jsem se zajímal o **názory veřejnosti na činnost organizací DILIA a OSA**. Z odpovědí informantů vyplynulo, že značně odlišné názory mají samotní tvůrci autorských děl, kteří se nechávají kolektivními správci zastupovat, a zainteresovaná veřejnost, tedy například podnikatelé, kteří ve svých provozovnách pouští hudební a audiovizuální díla spadající do konceptu autorské ochrany.

Samotní tvůrci autorského obsahu mají na činnosti kolektivních správců poměrně rozdílné postoje. Část z nich chápe tento způsob ochrany svých autorských práv pozitivně – typicky se jedná o umělce či kapely, kteří využívají streamovací služby, jako je například YouTube a Spotify, nebo kteří častěji vystupují na komerčních akcích. Takový způsob ochrany je pro ně výhodný a jednoduchý. Naopak méně známí hudební interpreti mnohdy volí cestu nezastupování prostřednictvím OSA, jelikož pořadatelé menších akcí nezdědka kdy vyžadují, aby vystupující u OSA zaregistrováni nebyli (nemusí pak totiž odvádět z vystoupení podíly). Některým hudebníkům vadí skutečnost, že

v konkrétních případech mají tvůrci zákonnou povinnost svěžit výkon svých majetkových autorských práv kolektivnímu správci. Z DILIA jsem se dozvěděl, že například pro méně známé spisovatele představuje honorář od kolektivního správce finanční přilepšení, které sice není nikterak významné, může však takovému autorovi pokrýt některé výdaje na jeho umělecké aktivity. Dále jsem byl informován, že zatímco v hudebním průmyslu je zastupování kolektivním správcem vnímáno relativně kontroverzně (profesionální hudebníci OSA zpravidla nebojkotují, muzikanti typicky menšinových žánrů se mnohdy staví ke kolektivním správcům značně negativně jako k „cejchu“), ve „spisovatelské obci“ jsou takové emoce spíše raritním jevem.

Zainteresovaná veřejnost, tedy především podnikatelé a další subjekty, které musí kolektivním správcům majetkových autorských práv platit poplatky v souvislosti s užíváním autorských děl, mají dle oslovených informantů k organizacím OSA, DILIA a podobným spíše negativní vztah. Například pořadatelé koncertů si frekventovaně stěžují na ohlašovací povinnost, v rámci které musí zaslat OSA mimo jiné repertoárový list, a to i v případě, kdy na akci vystupují výhradně umělci nezastupovaní OSA. Jedná se tedy o administrativní úkon, který organizátoři veřejných hudebních produkcí chápou pouze jako další již tak vysokou zátěž.

Problém může nastat i v případě televizního vysílání, kde má být využita hudba, ke které není znám autor – v takovém případě se daná skladba nemůže odvysílat, což může být u některých pořadů značnou komplikací (například u dokumentárních pořadů o moderní hudbě). Lze konstatovat, že v případě DILIA nejsou emoce zainteresované veřejnosti tolik negativní. Z mého pohledu může být důvodem skutečnost, že DILIA nepřichází tak často do přímého kontaktu s veřejností při jí prováděné kontrole v rámci ochrany autorských práv.

Pracovníci z organizace OSA uvedli, že negativní postoje zainteresované veřejnosti často tkví ve snaze vyhnout se povinností odvádět poplatky. Podle nich lze obecně u povinných subjektů pozorovat nepochopení principů autorskopravní ochrany, což vede k jejich nespokojenosti při aktivitách organizace OSA směřujících k vymáhání dodržování autorských práv. Zároveň dodali, že některé připomínky k praktikám OSA chápou, a že by bylo vhodné

některé postupy revidovat takovým způsobem, aby byly na jedné straně efektivnější a na straně druhé přívětivější k uživatelům autorských práv. Osobně bych jako příklad mohl uvést více respektu k volbě nositelů práv o svém zastupování nebo automatické nevymáhání poplatků od každého podnikatelského subjektu, který má ve své provozovně umístěný osobní počítač.

Efektivita vymáhání autorských práv zjevně není na špatné úrovni, nicméně lze identifikovat dílčí nedostatky, které by bylo třeba napravit. Z rozhovorů s pracovníky DILIA vyplynulo, že ačkoli ve veřejném diskursu rezonuje přesvědčení, že autorské právo výrazně zaostává za vývojem informačních a komunikačních technologií, je toto tvrzení pravdivé pouze částečně. Autorské právo sice reaguje na realitu se zpožděním, které je výraznější než v případě jiných právních odvětví, nicméně autorský zákon byl v posledních letech několikrát novelizován, a to i v souvislosti s harmonizací s evropským právem.

Dle jejich tvrzení je nejvýznamnější hrozbou pro ochranu autorských práv internet, respektive jeho uživatelé, kteří žijí v domněnku, že „pirátství“ je něco běžného, k čemuž přispívá i nedostatečné zabezpečení autorských děl a zdánlivá anonymita pohybu v internetovém prostředí. Stahování autorských děl prostřednictvím internetu je velmi jednoduché, rychlé a v podstatě neomezené, což vede k tomu, že většinová společnost si již neuvědomuje, že se při stahování obsahu z internetu může dopouštět nezákonného jednání. Dále dodali, že důvodem nelegálního stahování autorského obsahu z internetu už není primárně touha po zisku, ale spíše vysoká cena originálních DVD, CD či softwaru a snadná dostupnost nelegálního obsahu. Tyto faktory v kombinaci se zdánlivou nepostižitelností takového jednání vedou k značnému rozšíření internetového „pirátství“. Z OSA bylo také konstatováno, že uživatelé se snaží stahováním nelegálního obsahu primárně ušetřit své finance. Přestože si to mnozí tito jedinci neuvědomují, porušováním autorského práva vzniká škoda jak nositelům autorských práv, tak i výrobcům a distributorům.

Pracovnice z organizace DILIA dále uvedla, že nedostatek lze spatřovat i v obtížnosti domožení se dodržování autorského práva. Případné soudní řízení má nejen nejasný výsledek, čímž může být narušena právní jistota účastníka, ale

zároveň jde o časově a finančně náročný proces. Podle této pracovnice proto často dochází k tomu, že držitelé autorských práv na jejich ochranu rezignují, pokud nejde o značnou majetkovou újmu.

Z realizovaných rozhovorů vyplynulo, že jejich návrhem na efektivnější vymáhání **autorských práv** je výrazné rozšíření systému náhradních odměn, což by mohlo potenciálně řešit problém s „pirátstvím“ provozovaným prostřednictvím internetu. Takové poplatky by mohli platit například uživatelé internetu ve formě poplatku za připojení. Problém spatřují v tom, že autorské právo je de facto mezinárodním systémem, přičemž národní úpravy se od sebe odlišují pouze málo. V tomto kontextu by bylo třeba případné řešení prosadit na celoevropské úrovni, jelikož řešení na úrovni vnitrostátní by bylo nesystémové.

Jedna z pracovnic DILIA v tomto kontextu uvedla, že ačkoli jsou právní normy autorského práva již neaktuální a nedostačující, je složité přijít s nějakým novým řešením. Podle jejího názoru je problém systémový. Na širokou veřejnost to působí tak, že zainteresované subjekty se orientují spíše na sankcionování jednoduše dopadnutelných porušitelů autorských práv, jako například majitelů podniků, kteří ve svých provozovnách nelegálně pouští hudbu či televizní vysílání.

Bylo poukázáno na nutnost efektivnějšího edukování širší veřejnosti. Jak již bylo konstatováno, široká veřejnost většinou není dostatečně seznámena s autorským zákonem a důležitými aspekty autorského práva, což vede k tomu, že si lidé obecně neuvědomují nelegálnost vlastních aktivit v souvislosti s porušováním autorských práv. Bylo by tedy v zájmu samotných autorů, aby veřejnost byla lépe informována o tom, jakým konáním se může porušování autorských práv dopouštět a jaké sankce za takové jednání hrozí. Z kontextu také vyplynulo, že informační kampaně určené veřejnosti by mohly být šířeny například prostřednictvím sociálních sítí, přičemž by je mohly organizovat zainteresované subjekty, tedy jak samotní autoři, tak kolektivní správci majetkových autorských práv.

4.4 Konfrontace

V předcházející podkapitole jsem se zaměřil převážně na pohled na neoprávněné užití autorských děl ze strany pracovníků DILIA a OSA, který je samozřejmě v mnohém subjektivní. Jelikož považuji za podstatné poskytnout i pohled z druhé strany, budu v následující části informace zjištěné z polostrukturovaných rozhovorů konfrontovat s dalšími zdroji a s vlastními poznatky. Mnozí autoři upozorňují na skutečnost, že některé aspekty fungování kolektivní správy majetkových autorských práv jsou přinejmenším diskutabilní.

Problematická je například otázka inkasa za nechráněnou hudbu. Obecně OSA nemá nárok na vymáhání autorských poplatků v případě, kdy například sám interpret veřejně hraje vlastní nechráněnou tvorbu. Jiné je to však v případě, kdy je nechráněná hudba reprodukována například v provozovně obchodu – v této situaci se výše částky, kterou má uživatel práva zaplatit, určuje nikoli dle seznamu skladeb, ale v závislosti na počtu a typu přístrojů, které jsou používány k reprodukci hudby, a také podle počtu obyvatel obce, kde je provozovna umístěna. Ani situace, kdy například majitel restaurace použít zákazníkům pouze nechráněná díla, tedy nevede k osvobození se od poplatků kolektivním správcům. V tomto kontextu se hovoří o potenciální recepci, kdy i jen pouhá možnost, že by v provozovně mohla být reprodukována chráněná díla (například přítomnost přehrávače), vede k vzniku povinnosti hradit autorské poplatky. Toto se týká i stavu, kdy má podnikatel ve své provozovně počítač, tedy prakticky všech podnikatelů nezávisle na tom, zda vůbec nějakou hudbu ve své provozovně zákazníkům zprostředkovávají.⁹² Proti takovému výkladu OSA však argumentuje například právní rozbor vypracovaný na podnět politického subjektu Pirátská strana, dle kterého je názor, „že k takovému užití postačí již pouhé provozování počítače, přehrávače nebo jiné přístroje způsobilého sdělovat díla veřejnosti, vyvrácen samotným zněním zákona“, konkrétně pak ustanovením

⁹² MORÁVEK, Daniel. Pokud v provozovně hrají rádia typu Jamendo, OSA platit nemusíte, tvrdí právníci [Cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://www.podnikatel.cz/clanky/pokud-v-provozovne-hraji-radia-typu-jamendo-osa-platit-nemusite-tvrdi-pravnici/>.

§ 18 odst. 3 autorského zákona, podle kterého není sdělováním díla veřejnosti pouhé provozování zařízení potenciálně umožňující takové sdělování.⁹³

Osobně se s tímto výkladem ztotožňuji – soudím, že nelze podnikatele apriori obviňovat z porušování autorského práva, i kdyby to mělo být v zájmu ochrany majetkových autorských práv interpretů. Vyměření poplatků by mělo následovat až po prokázání neoprávněného užití autorského díla formou sdělování díla veřejnosti, nikoli po zjištění přítomnosti přístroje (například osobního počítače) v provozovně. Ostatně v současné digitalizované době je provozovna vybavená počítačem nutností a prakticky tedy není možné se placení autorských poplatků vyhnout, ačkoli podnikatel žádnou hudbu v provozovně nepouští. Na této situaci nic nezměnila ani novela autorského zákona, označovaná jako „**lex železářství**“. Pokud aktuálně chce provozovatel dosáhnout osvobození od poplatků OSA, musí kumulativně splnit následující podmínky: musí jít o nahodilou produkci pro úzký okruh osob, která je nezávislá na přání příjemců a je nevýdělečné povahy.⁹⁴ Novela tedy reálně dopadá pouze na velmi málo podnikatelů.

Obdobně kontroverzním tématem jsou náhradní odměny ve formě poplatků za nenahrané nosiče. V praxi tyto poplatky fungují tak, že každý si může pro osobní potřebu okopírovat chráněné dílo na nosič (např. CD, DVD), přičemž jako kompenzaci zákon stanovil systém náhradních odměn. Tyto poplatky jsou placeny plošně a peníze jsou dále přerozdělovány zastupovaným autorům jakožto náhrada za ušlý zisk – je však prakticky nemožné dokázat, zda je tento příjem pro konkrétní interprety oprávněný. OSA vybírání náhradních odměn z prázdných nosičů a přístrojů umožňujících rozmnoženiny vysvětluje značným poklesem prodeje nosičů.⁹⁵ Tento pokles prodeje však nelze zcela jasně vyčíslit, jelikož digitální nosiče jsou využívány i k mnoha jiným účelům než ke kopírování autorského obsahu. Významným subjektem v rámci tohoto

⁹³ MICHÁLEK, Jakub. Odborné vyjádření ke svobodné hudbě [online]. Pirátská strana. [Cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://wiki.pirati.cz/hudba/pravo>.

⁹⁴ Co opravdu v praxi znamená nové znění („lex železářství“) autorského zákona pro provozovatele restaurací, obchodů nebo služeb? [online]. OSA, 5. února 2023. [Cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://www.osa.cz/blog/co-opravdu-v-praxi-znamenava-nove-zneni-lex-zelezarstvi-autorskeho-zakona-pro-provozovatele-restauraci-obchodu-nebo-sluzeb/>

⁹⁵ ŠMOLÍK, Jan. Nad hospodářskými výsledky OSA 2002 s JUDr. Alexandrou Wüschovou Pujmanovou. *Hudební rozhledy*. 2003, č. 6, s. 42-43. ISSN 0018-6996, s. 43.

problému je tedy jedinec, který nehodlá autorských děl využívat, ale i tak je nucen náhradní odměny hradit. Stejně jako v případě vyměření autorských poplatků na základě pouhé přítomnosti přístroje, na kterém by se dala potenciálně pouštět autorská díla v provozovně zákazníkům či klientům, je zde uživatel postihován za něco, co reálně ani nemusí chtít učinit. V současné době navíc dochází k významnému útlumu kopírování autorského obsahu na CD a DVD – moderní počítače mnohdy ani nejsou vybaveny potřebnou mechanikou pro přehrávání těchto nosičů. Ke spotřebě hudby aktuálně dochází typicky přes streamovací platformy. Aktuálně většina posluchačů používá k přístupu k hudbě právě tyto platformy⁹⁶ – v této souvislosti je koncept náhradních odměn stále obtížněji eticky obhajitelný. Pokud uživatel zaplatí poplatek streamovací platformě (v současné době se jedná primárně o Spotify), dochází u něj k dvojitmu zpoplatnění, jelikož zároveň platí kolektivnímu správci. Osobně se domnívám, že aktuální situace vede k neefektivitě vymáhání autorských práv – samotným tvůrcům plynou ze strany streamovacích platform neuspokojivé odměny, což by však mělo vést k systémové změně a nikoli k získávání náhradních odměn od nezainteresovaných aktérů.

Tyto informace jsou v rozporu s tvrzením informantů, podle kterého by bylo třeba systém náhradních odměn rozšířit. Osobně soudím, že do oblasti neefektivního vymáhání majetkových autorských práv lze zařadit i podmíněné (nepřímé) přerozdělování vybraných autorských poplatků, kdy dochází k redistribuci prostředků z jednoho žánru do žánru jiného. Telec pak v této souvislosti upozorňuje na možnost zneužití dominantního postavení kolektivních správců, které způsobuje újmu nejen spotřebitelům, ale i některým zastupovaným autorům.⁹⁷ Po novelizaci autorského zákona z roku 2017 však dochází k liberalizaci kolektivní správy prostřednictvím vzniku institutu nezávislých správců práv, což může pro samotné autory znamenat zkvalitnění služeb a zároveň svobodu volby.

⁹⁶ Music consumer insight report 2018 [online]. IFPI, 2018. [Cit. 2023-02-15]. Dostupné z: https://www.ifpi.org/wp-content/uploads/2020/07/091018_Music-Consumer-Insight-Report-2018.pdf.

⁹⁷ TELEC, Ivo. Smluvní sazebníky odměn při kolektivní správě práv podle autorského zákona. *Bulletinadvokacie*. 2002, č. 5, s. 40-44. ISSN 1210-6348, s. 42.

4.5 Doporučení do praxe

V následující podkapitole shrnu vlastní doporučení do praxe (částečně jde o návrhy *de lege ferenda*), která by mohla mít potenciál zlepšit efektivitu vymáhání majetkových autorských práv. Obecně lze dle mého názoru konstatovat, že současný systém, zahrnující například náhradní odměny z nových prázdných nosičů a další kontroverzní aspekty, není vzhledem k prudkému technologickému rozvoji, který značným způsobem transformuje podobu autorskopravní ochrany, ideální. Případná systémová změna by měla být dle mého mínění realizována na celoevropské úrovni.

Náhradní odměny z prázdných nosičů jsou systémem, který je sice efektivní v získávání finančních prostředků (poplatky jsou placeny z hardwarových příslušenství a také z mnoha médií, na kterých se dá potenciálně přenášet audiozáznam). Toto není dle mého názoru do budoucna morálně obhajitelné. Aktuálním trendem je užívání hudebních děl prostřednictvím internetu (jmenovitě streamovacích platforem), kdy jsou kolektivní správci do jisté míry vyčleňováni z uživatelského řetězce.

V budoucnu může být uplatněn model, kdy se autor jakožto nositel práva rozhodne zpřístupnit svou tvorbu veřejnosti na základě vlastní určené ceny s vynecháním služeb kolektivního správce. Obecně soudím, že s technologickým vývojem dojde k výraznému zjednodušení vztahů mezi nositeli práv a jejich uživateli, přičemž kolektivní správa již nebude tak využívána, jako je tomu dnes.

V tomto smyslu by měl být kladen tlak na příslušné instituce, které by měly nastavit taková pravidla, která by byla spravedlivá jak pro autory, tak pro uživatele jejich děl (autorské právo by nemělo být vymáháno dosavadními způsoby). Za pozitivní vývoj lze dle mého názoru označit demonopolizaci kolektivní správy majetkových autorských práv.

Zároveň by mělo dojít k posílení právního postavení nositelů práv vzhledem ke kolektivním správcům – jinak řečeno by smlouvy o zastupování měly vyhovovat primárně samotným autorům a nikoli především správcům jejich práv. V tomto smyslu lze poukázat na Směrnici Evropského parlamentu a Rady 2014/26/EU ze dne 26. února 2014 o kolektivní správě autorského práva a práv

s ním souvisejících a udělování licencí pro více území k právům k užití hudebních děl online na vnitřním trhu, která nabízí prostředky, prostřednictvím kterých může být zastupovaným nositelům práv umožněna participace na rozhodování kolektivního správce. Tím by mohla být i v českém prostředí samotným autorům umožněna alespoň parciální kontrola nad fungováním kolektivního správce.

Jak jsem výše konstatoval, ohrožením pro oblast ochrany autorských práv se zdá být rychlý vývoj výpočetní technologie – ta by však zároveň mohla představovat i příležitost pro systémové řešení problematiky ochrany autorských práv. V současné době je na poli ochrany hudebních děl často diskutována (alespoň v zahraničí⁹⁸) možnost detekce hudebního plagiátorství prostřednictvím speciálních algoritmů. Problémem odhalování plagiátů v hudebním průmyslu je nedostatek objektivních metrik pro rozhodnutí, zda je píseň plagiátem či nikoli. Takové rozhodnutí proto často stojí na subjektivních argumentech, což vzhledem k významnému množství financí, o které může být prohrávající strana připravena, není vhodným stavem. Řešením by proto mohly být automatické mechanismy pro odhalování plagiátů, které by (v kontextu dalších aspektů, jako je například pravděpodobnost znalosti žalovaného o písni žalobce, tematická a obsahová podobnost textů, faktory závislé na psychickém vnímání melodické podobnosti a podobně) mohly pomoci plagiáty odhalovat. Obdobný nástroj poskytuje například streamovací platforma Spotify, jejíž nástroj pracuje s databází melodií, u nichž zkoumá podobnosti v oblasti harmonie, melodie, tempa a textu skladby.

⁹⁸ Viz například MALANDRINO, Delfina, Roberto DE PRISCO, Mario IANULARDO a Rocco ZACCAGNINO. An adaptive meta-heuristic for music plagiarism detection based on text similarity and clustering. *Data Mining and Knowledge Discovery*. 2022, 36, pp. 1301-1334. ISSN 1942-4795.

Další pojem, který je s oblastí hudebního průmyslu v souvislosti s ochranou autorských práv frekventovaně skloňován, je tzv. blockchain⁹⁹. Někteří autoři konstatují, že prostřednictvím blockchainu by bylo možné řešit jedny z nejvýznamnějších problémů hudebního průmyslu. Hudebníci by díky němu mohli obdržet spravedlivé licenční poplatky – bez zapojení zprostředkovatelů do procesu propagace by prakticky okamžitě získali větší podíl licenčních poplatků od hudebního průmyslu.¹⁰⁰ Blockchain také může významným způsobem snížit náklady na digitální ochranu autorských práv, zlepšit její efektivitu a poskytnout nové způsoby shromažďování důkazů, obchodování s digitálními aktivy a ochrany práv vlastníků autorských práv.¹⁰¹ Potenciál může skýtat i kombinace systému blockchainu s technologií deep learning, která může být využita například pro rozpoznávání hudebního stylu. Toto spojení slibuje podrobnější analýzu veškerých hudebních aspektů hudebního díla včetně melodie, tempa a textu.¹⁰²

⁹⁹ Technologie blockchain vznikla roku 2008 a byla zprvu používána jako veřejná účetní kniha transakcí kryptoměny Bitcoin. Postupem času se však využití blockchainu značně rozšířilo. Účelem blockchainu je obecně umožnit záznam a distribuci digitálních informací, ale již ne jejich úpravy – tímto způsobem je blockchain základem pro záznamy o transakcích, které není možné upravit či odstranit. Jedná se tedy o systém zaznamenávání informací způsobem ztěžujícím jejich změnu. Jedná se de facto o decentralizovanou digitální knihu transakcí, která je distribuována v celé síty počítačových systémů na blockchainu. Viz LIU, Yanhui a kol. Research on digital copyright protection based on the hyperledger fabric blockchain network technology. *PeerJ Computer Science*. 2021, 7, e709. DOI: 10.7717/peerj-cs.709.

¹⁰⁰ ZHAO, Sijia a Donal O'MAHONY. BMCProtector. A Blockchain and Smart Contract Based Application for Music Copyright Protection [online]. Conference Paper. Conference: the 2018 International Conference. [Cit. 2023-02-16]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/330891236_BMCProtector_A_Blockchain_and_Smart_Contract_Based_Application_for_Music_Copyright_Protection.

¹⁰¹ Tamtéž

¹⁰² CHEN, Xize a kol. Music Recognition Using Blockchain Technology and Deep Learning. *Computational Intelligence and Neuroscience*. 2022, doi: 10.1155/2022/7025338.

Závěr

Předkládaná práce se zabývala problematikou autorskoprávní ochrany, konkrétně neoprávněným užitím autorského díla se zaměřením na díla hudební. Cílem práce bylo nejen popsat právní úpravu autorského práva a jeho institutů, ale zejména vyhodnotit formy ochrany vybraných práv duševního vlastnictví. Dílčím cílem pak bylo využít identifikované nedostatky aktuální podoby ochrany autorských práv v některých oblastech jako podklad pro návrh konkrétních změn v oblasti ochrany autorských práv. Pro účely dosažení těchto cílů jsem si v úvodu této práce stanovil následující základní otázky:

- Je ochrana práv duševního vlastnictví dostatečná?
- Pokud ochrana práv duševního vlastnictví dostatečná není, v jakých oblastech a jakou formou by mělo dojít ke zlepšení ochrany těchto práv?

Prostřednictvím analýzy relevantních právních předpisů, rozhovorů s pracovníky OSA a DILIA a seznámením se s dalšími zdroji jsem došel k závěru, že ačkoli lze ochranu práv duševního vlastnictví v České republice označit za dostatečnou, je možné na ní shledat dílčí nedostatky. Je patrné, že v současné době, signifikantní pro prudký technologický rozvoj, již nejsou příliš efektivní dosud užívané formy ochrany autorského práva (jako například náhradní odměny). Stále více konzumentů autorských děl (zejména v podobě hudební a audiovizuální) využívá streamovací platformy, jako je například Spotify. Ačkoli na těchto platformách je možné legálně autorská díla užívat, důsledkem je méně financí vybraných ve prospěch samotných autorů.

Jak v podtextu vyplynulo z realizovaných polostrukturovaných rozhovorů i z navazujících konfrontací, na kolektivní správu majetkových autorských práv má veřejnost velmi ambivalentní názory. Zatímco autoři, kteří tuto formu ochrany svých autorských práv využívají a čerpají z ní finance, proti ní výrazněji neprotestují, uživatelé autorských děl (například podnikatelé, kteří ve svých provozovnách pouští chráněnou hudbu) již k tomuto institutu přistupují negativněji. Kontroverze vzbuzují zejména praktiky, jako je vybírání autorských

poplatků za přítomnost osobního počítače na provozovně, která je obhajována tím, že z počítače by mohla být potenciálně přehrávána hudba zákazníkům.

V reakci na zjištěné nedostatky jsem navrhl několik opatření de lege ferenda. Obecně myslím, že by měla být autorskoprávní ochrana nastavena takovým způsobem, který by byl spravedlivý jak pro autory, tak pro uživatele jejich děl (autorské právo by nemělo být vymáháno hraničnými způsoby).

Osobně nejsem v konsensu například s již zmíněnými náhradními odměnami, jelikož ty postihují i nezainteresované subjekty (například osoby, které si prázdný nosič CD zakoupí za tím účelem, aby si na něj nahrály fotografie vlastní tvorby a nikoli okopírovaly originální CD své oblíbené kapely). Praxí, kdy je na jedince apriori pohlíženo jako na někoho, kdo míní neoprávněně užít autorských děl, nehodnotím jako etickou.

Problémem české právní úpravy je skutečnost, že mnohdy nestíhá dostatečně rychle reagovat na trendy v oblasti hudebního průmyslu – právo je tak dotvářeno až prostřednictvím judikatury. Obdobně lze konstatovat, že české autorské právo mírně zaostává za evropským standardem. Vhodné by bylo inspirovat se u jiných států Evropské unie, které jsou v aktualizaci svého autorského práva úspěšnější – například v Dánsku funguje nestranný orgán řešící spory spočívající v neoprávněném užití autorských děl, který vydává závazná rozhodnutí. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/26/EU zase zavádí otevírání členství v kolektivních správcích všem zastupovaným nositelům práv, což jim umožňuje činnost kolektivních správců efektivněji kontrolovat.

Jak vyplynulo z realizovaných polostrukturovaných rozhovorů se zaměstnanci OSA a DILIA, aktuálním nedostatkem je i nedostatečná informovanost veřejnosti o problematice ochrany autorských práv.

Část veřejnosti je přesvědčena, že stahování autorského obsahu z internetu je bezproblémovou a běžnou záležitostí, která nemůže mít žádné negativní dopady. Není neobvyklou praxí, že jedinec stahuje autorská díla nejen pro svou vlastní potřebu, ale poskytuje je (například skrze instantní messengery) dalším uživatelům.

K tomuto chování přispívá i skutečnost, že prostřednictvím internetu lze porušovat autorské právo i bez zanechání stop a důkazů, k čemuž bylo již v minulosti vyvinuto nesčetně počítačových programů, které umožňují pohyb tzv. počítačových „pirátů“ v běžně nepřístupných oblastech internetu, kde je prakticky možné získat cokoliv, autorských děl nevyjímaje.

V tomto kontextu by bylo vhodné realizovat informační kampaň zaměřenou na širokou veřejnost, která by ji edukovala o problematice neoprávněného užití autorských děl a následků souvisejících s tímto neoprávněným užitím. Jak bylo zmíněno výše, lidé si závažnost těchto následků mnohdy neuvědomují a mohou se tak dostat i do konfliktu se zákonem.

Myslím si, že současný nejen technologický vývoj by s postupem času mohl dospět do situace, kdy by mohl být uplatněn model, ve kterém se autor jakožto nositel autorského práva rozhodne zpřístupnit svou uměleckou tvorbu široké veřejnosti na základě vlastního určení ceny, a to i s případným úplným vynecháním služeb kolektivního správce. Je však otázkou, zda by takový způsob uplatňování vlastních autorských práv nebyl více komplikovaný, a zda by byl tento způsob výhodnější pro samotné autory než současné cesty kolektivního zastupování.

V kontextu s tím je patrné, že do budoucna bude třeba realizovat nějaká účinná systémová řešení autorskoprávní ochrany, která by byla v konsensu s aktuálním stavem technologického vývoje a s preferencemi uživatelů autorského obsahu (taková právní úprava by měla reflektovat například problematiku streamovacích platforem typu Spotify a další aktuální trendy). Dle mého názoru by bylo ideální, kdyby nebylo takové řešení realizováno pouze na úrovni jednotlivých států, ale aby bylo realizováno na celoevropské úrovni formou příslušných směrnic či nařízení tak, aby bylo v dohledné době dosaženo veřejností přijatelnějšího výsledku.

Seznam použitých zdrojů

Knihy

ARMSTRONG, Michael a Stephen TAYLOR. *Řízení lidských zdrojů: moderní pojetí a postupy: 13. vydání*. Praha: Grada Publishing, 2015. ISBN 978-80-247-5258-7.

HOLCOVÁ, Irena. *Autorský zákon a předpisy související včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-049-6.

CHALOUPKOVÁ, Helena a Petr HOLÝ. *Autorský zákon*. 5. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-671-5.

JAKL, Ladislav. *Nový občanský zákoník a práva k duševnímu vlastnictví*. Praha: MUP, 2014. ISBN 978-80-87956-01-4.

JANSA, Lukáš a kol. *Internetové právo*. Brno: Computer Press, 2016. ISBN 978-80-251-4664-4.

KŘÍŽ, Jan a kol. *Autorský zákon. Komentář a předpisy související*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2005. ISBN 80-7201-546-X.

MALÝ, Josef. *Obchod nehmotnými statky: patenty, vynálezy, know-how, ochranné známky*. Praha: C.H. Beck, 2002. ISBN 80-7179-320-5.

MATĚJIČNÝ, Tomáš. *Kolektivní správa autorských práv*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-528-9.

NOVOTNÝ, Petr a kol. *Nový občanský zákoník – smluvní právo*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2017. ISBN 978-80-271-0609-7.

POLČÁK, Radim. *Autorský zákon: praktický komentář s judikaturou: podle stavu k 1. dubnu 2020*. Praha: Leges, 2020. ISBN 978-80-7502-391-9.

REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-3006-6.

SMOLKA, Lucie. *Kolektivní správa v kontextu moderních technologií*. Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-483-1.

SPIRIT, Michal. *Úvod do studia práva*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-5280-8.

SRSTKA, Jiří, Jan BARTÁK, Tomáš DOBŘICHOVSKÝ et al. *Autorské právo a práva související: vysokoškolská učebnice*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-386-5.

ŠALOMOUN, Michal. *Ochrana názvů, postav a příběhů uměleckých děl*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-097-3.

ŠEBELOVÁ, Marie. *Autorské právo: zákon, komentáře, vzory a judikatura*. Brno: Computer Press, 2006. ISBN 80-251-1090-7.

ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanské právo hmotné* 3. 5. aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2009. ISBN 978-80-7400-671-5.

ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V.* Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-638-9.

TELEC, Ivo a Pavel TŮMA. *Autorský zákon: komentář. 2., upravené vydání.* Praha: C.H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-748-4.

TELEC, Ivo. *Pojmové znaky duševního vlastnictví.* Praha: C.H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-425-4.

TELEC, Ivo. *Přehled práva duševního vlastnictví. Lidskoprávní základy. Licenční smlouva. 2. upr. vyd.* Brno: Doplněk, 2007. ISBN 978-80-7239-206-3.

TŮMA, Pavel. *Smluvní licence v autorském právu.* Praha: C. H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-573-5.

Články v periodikách

CHEN, Xize a kol. Music Recognition Using Blockchain Technology and Deep Learning. *Computational Intelligence and Neuroscience.* 2022, doi: 10.1155/2022/7025338.

LIU, Yanhui a kol. Research on digital copyright protection based on the hyperledger fabric blockchain network technology. *PeerJ Computer Science.* 2021, 7, e709. DOI: 10.7717/peerj-cs.709.

PROKEŠ, Martin. O povaze práv autora a jedinečnosti jako znaku autorského díla. *Právní fórum.* 2012, roč. 9, č. 7, s. 287-293. ISSN 1214-2230.

ŠMOLÍK, Jan. Nad hospodářskými výsledky OSA 2002 s JUDr. Alexandrou Wüschovou Pujmanovou. *Hudební rozhledy.* 2003, č. 6, s. 42-43. ISSN 0018-6996.

TALLOVÁ, Lýdie. metodologie vědecké práce na téma autorskoprávní ochrana literárního díla. *Acta MUP – Právní ochrana duševního vlastnictví.* 2014, č. 2, s. 4-35. ISSN 1804-6932.

TELEC, Ivo. Smluvní sazebníky odměn při kolektivní správě práv podle autorského zákona. *Bulletinadvokacie.* 2002, č. 5, s. 40-44. ISSN 1210-6348.

Právní předpisy

Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (TRIPS)

Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/790 ze dne 17. dubna 2019 o autorském právu a právech s ním souvisejících na jednotném digitálním trhu a o změně směrnic 96/9/ES a 2001/29/ES

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/26/EU ze dne 26. února 2014 o kolektivní správě autorského práva a práv s ním souvisejících a udělování licencí pro více území k právům k užití hudebních děl online na vnitřním trhu

Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon)

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Judikatura

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 30 Cdo 739/2007 ze dne 30. dubna 2007

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 30 Cdo 1759/2011 ze dne 21. prosince 2012

Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 12 C 14/2020 ze dne 21. ledna 2021

Rozsudek Městského soudu v Praze sp. zn. 34C 86/2006-102 ze dne 25. listopadu 2008

Elektronické zdroje

Co opravdu v praxi znamená nové znění („lex železářství“) autorského zákona pro provozovatele restaurací, obchodů nebo služeb? [online]. OSA, 5. února 2023. [Cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://www.osa.cz/blog/co-opravdu-v-praxi-znamenava-nove-zneni-lex-zelezarstvi-autorskeho-zakona-pro-provozovatele-restauraci-obchodu-nebo-sluzeb/>

ČERMÁK, Jiří a Kateřina BABULÍKOVÁ. K zavedení povinné kolektivní správy práva k online užití publikace v České republice [online]. Eprávo, 4. května 2020. [Cit. 2023-01-31]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/k-zavedeni-povinne-kolektivni-spravy-prava-k-online-uziti-publikaci-v-ceske-republice-111093.html>.

Kdo jsme [online]. OSA, 2023. [Cit. 2023-02-13]. Dostupné z: <https://www.osa.cz/kdo-jsme/o-nas/>.

KOPECKÁ, Michaela. Nová zákonná licence pro užití autorských děl [online]. Eprávo.cz, 22. 5. 2017. [Cit. 2022-12-24]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/nova-zakonna-licence-pro-uziti-autorskych-del-105909.html>.

MORÁVEK, Daniel. Pokud v provozovně hrají rádia typu Jamendo, OSA platit nemusíte, tvrdí právníci [Cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://www.podnikatel.cz/clanky/pokud-v-provozovne-hraji-radia-typu-jamendo-osa-platit-nemusite-tvrdi-pravnici/>.

Music consumer insight report 2018 [online]. IFPI, 2018. [Cit. 2023-02-15]. Dostupné z: https://www.ifpi.org/wp-content/uploads/2020/07/091018_Music-Consumer-Insight-Report-2018.pdf.

O DILIA [online]. DILIA, 2023. [Cit. 2023-02-13]. Dostupné z: <https://www.dilia.cz/o-nas>.

ZHAO, Sijia a Donal O'MAHONY. BMCProtector. A Blockchain and Smart Contract Based Application for Music Copyright Protection [online]. Conference Paper. Conference: the 2018 International Conference. [Cit. 2023-02-16]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/330891236_BMCProtector_A_Blockchain_and_Smart_Contract_Based_Application_for_Music_Copyright_Protection